

MÉGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
 Egész évre ... kor. 20.—
 Félévre ... > 10.—
 Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,
 VIII., Népszínház-utca 22. sz.

Telefonszám »József« 527.

Hirdetések
 felvétele ugyanott.

— © — Budapest, november hó 24. — © —

Krónika.

Szerb biedermeier.

— nov. 22.

A szerb romantika — még jól emlékezem rá — először kicsiny gyermekkoromban bűvölt el. Ez akkor volt, amikor a cselédszobából elloptam valamely ponyvaregénynek egy folytatás-füzetét és a füzet címlapján színes fénymázzal ott ragyogott a lemondott Milán királynak és elvált feleségének, Natália királynénak a rossz, ríktó arczképe... Azóta sok esztendő mult el, felnőttem és ma már talán én is tudnék olyan szépet írni, mint amilyent akkor olvastam a hősie Obrenovic Milánról és a szépséges Kecskó Natáliáról, de a két nagyszerű csengésű név azért ma sem vesztette el azt a fonetikai varázst, amit akkor rám gyakorolt.

Azóta nem egy új nevet kellett Szerbiával kapcsolatban megtanulnom, Masin Draga, Karagyorgyevics Péter, Pasics Nikola és mások nevét. És ahogyan a sok nevet tanulom, ahogyan e nevek birtokosait lassan-lassan megösmérem, egyikét-másikát személyesen is látom, a romantikus hatás csak fokozódik. Jártam Belgrádnak a népmesékbe illő, álmosan kanyargó utcáin, a cipőmmel érintettem a külügyminisztérium rejtélyes lépcsőjét borító gyékényt, Istenem, már interviewt is csináltam szerb külügyminiszterrel, a kezem már nyugodott az övében, és miközben ő kegyelmességével beszéltem, titkos maliciával azt figyeltem, hogy milyen rosszul beszél francziául, szóval már benne voltam a dolgokban, már szemben is állottam velük, sőt a nyugati értelmekkel fölübük is tudtam helyezkedni, és az illuziót romboló közelség már a kéznek kézzel való érintéséig vitt, mégis mindmáig nem tudtam a dolgok romantikájától szabadulni.

Érzem, tudom, hogy a bérházakban levő minisztérium, a színes inget hordó külügyminiszter, a bocskoros huszár, a kólót tánczó királyi herceg, a fabódés parlament, az olajos kenyeret majszoló népképviselő, a szégyenletes adósságok, a putrikban rezi-deáló bankok, mindez szintén romantika. Más romantika, mint a bécsi diplomáciáé. Oh, az aranyos frakkok, az érdemrendek színes kordonjai, a frakk szügyébe szurt Szent István-rend tompa fényű nagy ezüstcsillagja, a háromszögletű kalap, a fehér harisnya, a bibornoki escarpin, a girandolokkal teli márványos-tükrös szálak, a kaunitzi és metternichi parfümöt lehelő ódon aktastilus, — oh, ez is valami, ez is szép, ez is bűbajos,

finom, előkelő, és ami a legfőbb, az embert titkos mélabura ösztökélő poézis. De azért nem lehet lebecsülni a Balkánt sem, és nem lehet tagadni, hogy a putrinak is van stílusa. Akiben rendkívüli dolgok iránt fogékony-ság van, azt nem hagyhatja érintetlenül az a vallásos áhitat, amivel Belgrádban az orosz czárnak, Alexander Nikolájevicsnek a nevét kiejtik, sem a fétis-imádat, amivel a gyermekek az Oficirszki Dom (tishti kaszinó épülete) előtt állnak és lesik a házból kijövő oroszos, tányérsipkás és csillagos epaulettes hadnagy és tábornok urakat, sem a pópák bibliai szakállas arcza, sem a csirke husából készülő fölötte izes gyuvecs, sem a hónapos lakásban, szőnyegtelen szobában szabadító háborúról álmodozó királyi herceg, sem az örvénylő nézésű, finom bokáju hölgyek, akiknek fekete hajkoronáján aranypénzekből font fűzér kigyózik által. Mégis ez is valami talán, ennek is van súlya, jelentősége, ize, levégője, sőt — jövője is.

Amit ma megmosolygunk és amin ma elmélázunk, az valamikor történelem lesz. (Ez a legtávolabbról sem akar aforizma lenni.) Kétszáz esztendő múlva egy más, tőlünk oly távoli nemzedéket (amelyik azonban még sem jó a világra, ha mi nem vagyunk itt) ezeknek a pizlicsároknak a nevével fognak kinozni, és huszonkettedik századvégi kulturtörténészt a kutató tudósnak, vagy a becsvágyó kompilálónak szent reszketése fogja majd el, mihelyt megtudja valahonnan, hogyan élt Nikola Pasics, miféle iskolákat járt, kik voltak barátai, mit evett a legjobb étvágygyal, hogyan öltözködött, miképpen szerezte vagyontát. Pasicsról és koráról könyveket fognak írni, és ezt a kort, ezt a primitív, de előretörékvő, ezt a naivsággal és hősi lelkesültséggel teli kort a szerb biedermeiernek fogják nevezni, amint-hogy az európai biedermeiert is az avatta külön korrá, hogy primitív, naiv, poétikus emberek szabadságvágytól és haladó törekvésektől feszültté tették.

Mi azonban mosolygunk ezeken a dolgokon, gunyolódunk és a napi politika papirgalacsinjával dobáljuk meg azokat. Mi nem látjuk a dolgokat, mert bennük élünk. Baj ez? Nem! Bátran írjuk le a szentségtörő megállapítást: nem baj; hogy most élünk, és hogy nem mindenki érzi saját korának történelmi szelét. Mert vajjon mi lenne, ha mindenki a saját korának kulturtörténésze és társadálombölcsésze volna, és senki sem élne. Kellenek olyanok is, sok millió olyan ember is kell, aki él. Aki nem gondolkozik a dolgokon, hanem csinálja azokat. Szükség van arra, hogy a szerb királyi herceg úgy lakjék az ő hónapos lakásában, hogy ne

tudja azt, hogy ez rendkívüli és regényes helyzet. Mert mihelyt a dolgoknak a tudatára ébred, akkor elvész a rendkívüliség és a regényesség és az egész közönséges pózzá vékonyul és szegényedik.

Most pedig — félünk — a herczeg rá fog eszmélni a dolgokra. Meg fogja tudni azt, hogy ő herczeg, azt, hogy ő hónapos szobában lakik, és azt is, hogy ez nincsen rendjén, — meg fog tudni mindent. És ezzel véget is ért a szerb biedermeier. A tudat — ez a legnagyobb gyilkos — öli meg. Véget vet neki, lehóhérolja. Az üszkübi fényes diadal, Pasics gögje, a szerb flotta, amely egyelőre csak mint egy távoli fátyol csücske izgat, de amely azért mégis meglesz, a szerb Piemont megerősödött, szinte hatalmivá vált pozíciója, mindez egy korszakot, egy rongyaiban is tündöklő korszakot, a szerb biedermeiert nyakazza le.

Igaz, a természetben semmi sem vész el és a mostani helyett új dolgok jönnek. A biedermeier Belgrád gyapjasodni fog, gyarapodni, lesz belőle valami keleti nagyváros: Bukarest, Pest, vagy másvalami, Európát rosszul utánzó, a saját izét, jellegét megvető bojár rezidenczia. De ez nem kell. Ebből nem kérünk. Ezzel a csömörlésig tele vagyunk. Ezt ösmerjük hazulról. Mi a tegnapi Belgrádot sóvárogjuk, az eladósodott György herczeget, Pasics ur torzonborz szakállát, az Opera-szállóban levő fantasztikus sántánt, Péter király jardin zoologique-ját, amely egyetlen majomból áll, a toprongyos gárdistákat, a királyi konakban levő mozit, az édes török kávét, a szkupstina deszkapalotáját, egyszóval — la vieille Serbie. Erre gondolunk, mint valami immár teljesen elmúlt dologra, mint a régi Japánra, vagy a forradalom előtti Kinára. Erre gondolok és emlékezetem viaszlapjába újra belekarcolom Milán királynak és a szépséges Natália királynénak a képét, úgy amint azokat annak idején a cselédszoba ponyva-regényének fedőlapján láttam.

Lakatos László.

Levélbontás.

Ó, perczek percze. Halálos idő.

Elkábult, édes, lázas pillanat.

Titkoknak titka: rejtőző szavak.

— Csacsi kezem, kapkodó, remegő. —

Még nem tudom, mi. Kedves vonalak!

Még nem tudom, mi: csendesen legyek.

Még nem tudom, mi; miért részketek?

— Bolond kezem, e perczért áldalak. —

E percz: a megszázaszorosodott Élet,

E percz: a Gyönyörűség édesanyja,

A sötét életbánya szinaranyja.

A Mámor lopta talán a világra,

Szent perczéül a kiválasztottaknak.

— Ó, minden szépség, mit szerelem adhat!

Balázs Mária.

Szerelmes történet.*

Irta: SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

A férfi szerelme... Erről tudok egy történetet. Sajnos, a történet elejéről az adataim hiányosak, de szerencsére ezek a hiányzó adatok nem tanulságos részletek, csak érdekesekek, a történet tanulsága teljes és tökéletes, csak az érdekessége fogyatékos, ami bizonyára jobb, mintha megfordítva lenne, mert ki nem szereti jobban a tanulságost, mint az érdekest? Különösen akkor, ha szerelemről szól a történet!

Nős tehát élt a tizenhetedik század végén, de lehet hogy nem is a végén és azt se tudom már bizonyosan: Szegeden-e, vagy Temesvárott, egy fiatal ur és egy fiatal hölgy, akik kimondhatatlanul megszerették egymást. A leány nem nagy növésű, gömbölyded, de nem nagyon gömbölyded idomu, feketehaju és buza- virágkék-szemű kisasszonyka volt, a férfi karcsu, magas, dusfürtű, villogó szemű és sápadt arcú levente. Az arcza két okból volt sápadt. Egy azért, mert sokat volt éjszaka a szabad levegőn és ilyenkor mindig hangosan dalolt, más meg azért, mert a leány szülei sehogy se akarták hozzáadni feleségül az ő egyetlen gyermeküket.

Itt nem tudom azután azt, amit nem tudok. Azt ugyanis, hogy miképpen történt mégis, hogy hozzáadták. Mert a vége a dolognak mégis az lett, hogy hozzáadták. Bizonyos, hogy szerelmének valami nagy-szerű próbáját követelték a leventétől és ő véghezvitte, vagy megállta ezt a próbát. Mi volt ez a próba, ezt kétségtelenül nagyon érdekes lenne tudni, de mit csináljunk: ha nem tudjuk, nem tudjuk.

A levente és a leány tehát férj és feleség lettek és oly boldogságban éltek, amilyen odáig talán sohase jutott halandó párnak. A nap fénye sápadt mécsvilág volt a szemük ragyogása mellett és tél idején rózsába borult a kert attól a tüztől, amely a szivükben lángolt. Az asszonyka nem szünt meg kaczagni mámoros örömeiben, csakugy csengett belé a világ, a férfi pedig megcsókolt minden darab földet, amelyet az ő kis felesége parányi lába érintett.

Fájdalom, a boldogságuk nem volt egészen zavartalan. Az asszonyka szülei sehogy se tudtak beletörödni abba, hogy az ő drága mindenségüket, egyetlen leányukat csak félig is elveszítsék. Az anyja, aki különben nagyon kedves kis öregasszony volt, szakadatlanul sirt és minél kaczagóbbnak, mámorosabbnak látta a leányát, annál bővebben omlottak a könnyei. Ugy látszik, a kis öregasszony belül csupa könny volt, mert minél több ömlött ki belőle, annál kisebb lett, annál töpörödtebb, annál ránczosabb. Végül már olyan volt csak, mint egy kis áttetsző, könnyű kis szürke felhő, amely szézilálódik. Egy reggelen utolsó könnyeitől nedves arczzal, holtan találták ágyában. Erre az ura, egy gyámoltalan öreg bácsi is elkezdett — kiürülni. Az ő könnyei hamarabb elfogytak. Három hét mulva már őt is eltemették.

Az asszonyka sirt, keservesen és sokat sirt, mikor a szülei meghaltak, de annyi volt benne a boldogság, hogy nem tudott egészen boldogtalan lenni. Könnyei a szive tengerének széléről csorogtak ki, a tenger közepére és mélyébe nem tudott benyomulni a fájdalom. Hisz mikor zokogott is, feje a férje mellén pihent, látta az ő arczát és fájdalmával birokra kelt egy boldog kétkedés:

— Hogyan lehetek én árva, ha te itt vagy melletttem, és hogyan veszíthetek én sokat, ha téged el nem veszítettelek!

* Az idej »Almanach«-ból.

De Isten nem azért adta nekünk a könyvek tengerét, hogy mind el ne sirjunk. Az utolsó csöppre is rákerül a sor idejével. Elmúlt egy esztendő és az asszonyka már nem kaczagta tele a világot a boldogságával. Hogyan szünt meg a jókedve, hogyan lett a kaczagása mindig halkabb és halkabb, míg végre teljesen elnémult, ezt kár lenne részletezni. Talán az ura se tudta volna elmondani, mert ő egy idő óta kevesebbet és mind kevesebbet volt otthon. Egyre korábban ment el hazulról és egyre későbbben tért haza, és mikor hazatért, más virág volt a gomblyukában, mint amit, mikor elment, a kis felesége tűzött oda.

Az asszonyka megijedt és annyit sirt, hogy egészen sápadt lett az arca. Szerencsére az ura ezt nem vette észre, mert most már nem igen nézte a felesége arcát. Hiszen látta már eleget.

Igy folyt ez jókora ideig, amíg végre az asszonyka nem bírta tovább szó nélkül. Hosszu lelki harcz és fájdalmas tusakodás után egyszer éppen távozni készülő ura elé lépett és reszkető, alázatos hangon megkérdezte tőle:

— Mondd meg nekem őszintén: vétettém neked valamit?

A férfi nagyon meglepődött:

— Micsoda bolond kérdés ez, drágám? Hiszen, te a légynek se tudnál véteni, nem hogy nekem.

Az asszonyka nem vidult föl ezen a feleleten. Az ura szemébe nézett és csöndesen mondta:

— Akkor hát nem szeretsz többé.

A férfi elpirult. Olyan zavart lett, hogy egy percig szólni se tudott. De azután összeszedte magát, mosolygott és kezébe véve az asszonyka arcát, trefálkozó és feddő hangon mondta:

— Hogy beszélhetsz ilyet, kis bogaram!? Hisz ez valóságos istenkáromlás!... Honnan jut ilyesmi az eszedbe?

Az asszonyka szeméből kifakadt a könny. Sirdogálva, csöndesen mondta:

— Hiszen már rám se nézel soha. Emlékszel-e rá, mikor csókoltál meg utóljára? Ezelőtt akkor voltál vig, ha itthon voltál és akkor rosszkedvű, ha el kellett menned. Most haragos és szótlan vagy, ha hazajössz, és akkor vidulsz föl, ha mehetsz hazulról. Ne tagadd, hogy így van; inkább mondd meg: mit tegyek, hogy újra szeress...

Oly reszkető volt a hangja, könyes a szeme és könnyörgése oly megindító, hogy a férfi nem mert, vagy nem tudott hazudni. Őszintén felelt:

— A szerelmem nem halt meg, én drágaságom... De mert igazán szeretlek, megvallom, csakugyan van valami, amit jobb szeretnék, ha másként lenne. Látod: a te hajad fekete és a szemed kék. Így is gyönyörű vagy, de ha szöke lenne a hajad, mint a napsugár és fekete a szemed, mint az éjszaka, akkor én sohase kívánnék az életemnek se más napot, se más éjszakát.

Ha manapság ezt kívánná szerelmes hitvesétől a férje, egy asszony se jönne zavarba. Elmenne valami szépséggyártó doktorhoz, aki egy óra alatt barnát csinál a szökeből, szökét a barnából, feketeszeműt a kékszeműből és kékszeműt a feketeszeműből.

De akkoriban ez a dolog még nem volt ilyen egyszerű. Akkor az ilyen csodákat még csak az ördög megbizottai tudták, akik többnyire öregasszonyok voltak, de akadtak férfiak is közöttük, a város szélén laktak, a boltjukat vagy műhelyüket *Ágenturá*-nak hívták.

Rettenetes, keserves árát vették a tudományuknak, aki hozzájuk fordult, teste szenvedésével és lelke elkárhozásával fizetett nekik: de azért az asszonyka

egy pillanatig se habozott. Abban a városban is volt, a temetőszélen egy ilyen *Ágentura*, amelynek egy *Kikerics* nevű vénasszony volt a vezetője. Az asszonyka, amint az ura távozott hazulról, nagykendőt borított a fejére és futott a *Kikerics* *Ágenturájába*, a *Temető-utca* végére.

Egy félig földbe süppedt sárkunyhó volt a *Kikerics* háza. Az asszonyka hét lépcsőn ment lefelé, míg az ajtóhoz ért, amely nyitva volt. Az ördög mindig nyitva tartja az ajtót a hozzá sietőknek. A *Kikerics* a földön ült és két vasnyársat tüzesített. Sivító denevérek raja röpködött körülötte. A vénasszonynak egy szál haja se volt a fején, se egy lat hus az arcán, kezén.

Az asszonyka majd elájult az undortól meg az iszonyattól és mikor a *Kikerics* megkérdezte tőle: mi járatan van, roskadozva, vaczogó fogakkal felelte:

— A fekete hajam helyett szökét szeretnék, a kék szemem helyett feketét.

A *Kikerics* vigyorgott:

— Ugy jobb szeretne a szeretőd?

Az asszonyka haragosan felelt:

— Nekem nincs szeretőm. Az uramnak akarok a kedvébe járni!

Ez a felelet nem tetszett a *Kikerics*nek. Szinte mérgesen felelt:

— Az uradért teszed? No, akkor bolond vagy. Így drágábban csinálom. A hajad szökésének száz szál hajad lesz az ára.

— Szívesen megadom — felelte az asszonyka.

— Elhiszem. De tudod-e, hogy ez csak zálog? Minden szál hajadért egy esztendeig fog égni a lelked a pokol tüzeiben.

— Szívesen türom — felelt megint az asszonyka.

— A két szemedért meg még külön száz-száz esztendő jár — folytatta a *Kikerics*.

— Nem bánom — felelte megint a kicsi asszony.

Erre a *Kikerics* intett a denevéreknek. Száz szárnyasegér kapaszkodott visítva az asszonyka hajába, *Kikerics* pedig a két tüzes nyársat beledöfte a két szemébe. Iszonyatos fájdalma volt az asszonykának, de ő úgy érezte, hogy volt már nagyobb fájdalma is és még csak el se sikitotta magát.

Mikor férjemuram megint hazavetődött, olyan volt az asszonyka haja, mint a déli napsugár, a szeme meg mint a holdtalan éjszaka. A szerelme fölujult: ölelte, csókolta a kis feleségét, az asszonyka pedig kimondhatatlanul boldog volt megint. Ezt gondolta magában:

— Az a *Kikerics* nem is dolgozott drágán. Amit művelt, igazán megérte az árát!

De, fájdalom, ez az új boldogság nem volt hosszú életű. A férfi, alig egy hónap múlva, megint abba-hagyta, amit megkezdett és újra kezdte, amit abba-hagyott. Hosszu órákra távozott hazulról és csak rövid perczekre tért haza. Már rá se igen nézett az asszonyka szöke hajára és fekete szemének fájdalmas tekintete elől félrefordította az arcát.

A kis asszonyka egy napon megint eléje állott:

— Már szöke a hajam, fekete a szemem, mit parancsolsz még, hogy a kedved szerint való legyen? Miért nem szeretsz már megint, édes uram?

A férfi boszusan felelt:

— Hiszen szeretlek! Így is szép vagy. De, mi türés-tagadás, nem vagy egészen az én gusztusom szerint való. Ha csak egy fejjel magasabb lennél, meg egy vonalnyival karcsubb, sokkal, de sokkal jobban illenél hozzám!

Ezzel bevágta az ajtót és távozott. Ment az asszonyka is egyenesen a *Kikerics*hez. Fekete szeméből vér folyt az utjára. Mióta fekete volt a szeme, mindig

vért sirt és nem könyvet többé. A Kikerics azonban tovább küldötte, más Ágenturába.

— Amit most kívánsz, — mondotta — ez már nem az én mesterségem, hanem a nénémé, aki Kassán lakik a folyó partján. Menj el hozzá és mondd meg neki, hogy én küldtelek.

Az asszonyka elgyalogolt Kassára, mert a Kikerics meghagyta, hogy odamenet csak gyalog szabad mennie. Merő véres seb volt a lába, mire napok múltán megérkezett a kassai Ágenturába. A Kikerics néje egy kigyóbarlangban lakott, de az asszonyka már meg se ijedt, mikor a hidegtestű, csuszó állatok körülzisztegték. Elmondotta a Kikerics néjének: mi járatban van és hamar megalkudott vele. Ujabb ötszáz esztendőre adta el szegény lelkét a pokol tüzének.

Erre a Kikerics néje egy vasasztalra fektette az asszonykát. Törte, zuzta a csontjait, tépte a húst, hogy a vér csakugy szakadt belőle. De az asszonyka úgy érezte, hogy ennél is jobban fáj, ha az ura nem csókolta meg a homlokát és egy jajszó nélkül túrta a rettenetes kinokat. Mikor minden kigyó jóllakott kiömlő vérével, a Kikerics néje elbocsátotta szegénykét.

Szinte röpült hazafelé a meggyötört kis asszony és hamarabb megérkezett, mint az ura, aki még mindig nem volt otthon.

Hanem mikor aztán hazatért: elállt szeme-szája az örömtől és csodálkozástól. A felesége magas volt és karcsu, mint egy fehér lilium. Megint lángolt a szerelme, megint kimondhatatlanul boldogok voltak — két hétig. Akkor férjem uram vette a fővegét és czihelődni kezdett. Olyan volt az arcza, hogy az asszonyka rémült szemmel nézett rája és reszketve kérdezte:

— Rám untál? ... Már megint? ... Már megint?

A férfi vállat vont és komoran, kelletlenül felelt:

— Nem akarok neked hazudni, drágám ... Tévedtem és tévedni emberi dolog ... Nem a külső a fontos. Szőke a hajad, fekete a szemed, karcsu az alakod, de hiába no! ... nem nekem való a természeted. Te nagyon is jó vagy énhozzám. Csupa engedelmesség, csupa alázatosság, csupa kéretlen megbocsátás ... Nem ilyen asszony való ilyen gazficzkónak, mint én vagyok, hanem olyan, aki ránczba tudja szedni az urát!

Fölsirt a szegény asszony, egész vérpatak ömlött a szeméből. De nem tétovázott. Tudta, hogy Magyarországon nincsen olyan Ágentura, amely meg képes változtatni az ember természetét. Ezt csak az ördög főágense tudja, akit Zathurnak hívnak és idegen országban lakik, Magdeburg nevű városban.

Az asszonyka tehát elindult Magdeburg városába és leírhatatlan sok szenvedés, viszontagság után meg is érkezett Zathur mester palotájába. Ez a Zathur mester öreg ur volt, földig érő szakállal, a homloka közepén egy szarvacska. Ő nem okozott semmi testi szenvedést az asszonynak. Csak aláíratott vele egy szerződést, amelyben végképpen eladta a lelkét a pokolnak, azután hideg kezével megérintette a homlokát.

És az asszony természete egy pillanat alatt megváltozott. Forró indulat égett a vérében és haragos türelmetlenséggel várta, hogy hazaérkezzék.

Éppen a házuk kapujában találkozott az urával. Amint meglátta férjemuramat, fölemelte kis kezét és két csattanós pofont mért az arczára:

— Adta, szedte-vette teremtetted, haszontalan embere, hol csavarogtál idáig!

Ettől fogva azután meg se állt, se keze, se szája. Csattogott, pörölt, veszekedett, tört, zuzott, olyan volt, mint a forgósél. Férjemuram pedig szörnyen élvezte ezt a dulást-fulást. Öleléssel fogta le a hado-

nászó kezecskéket és csókkal némitotta el a pörös kicsi száját. Az asszonyka meg minden viharzása mellett is végtelenül boldog volt és azért imádkozott a jó Istenhez, hogy áldja meg — az ördögöt.

Egyszer azonban, alig egy hét múlva, férjemuram hirtelen föl pattant és dühösen mondta:

— Elég volt ebből a csuf házasságból! Torkig vagyok a nyelveléssel!

És indult megint elfelé.

Az asszonykának torkán akadt a — pörölés. Egyszeriben nagyon megcsöndesedett. Alig hallható hangon kérdezte:

— Hát már ez se tetszik? ... Nem szeretsz többé?

A férfi keményen felelt:

— Nem. Mert nem az vagy már, akit szerettem. Nem vagy a régi többé! Hát én se vagyok a régi! Ezzel elrohant.

Az asszonyka most már nem sikoltott föl. Végképpen megállt a nyelvcskéje. Nem is sirt. Ágenturát se keresett föl ujat. Csak lehajtotta a fejét és gondolkodott egy kicsit.

Azután elindult a szobákon keresztül és ment, amíg az utolsóba ért. Ez egy nyolczszögletes, bolt-hajtásos szoba volt. A padmaly közepébe, ahol a bolt-ives hajlások összeértek, egy nagy, kampós szög volt erősítve.

Az asszonyka erre a szögre fölakasztotta magát.

... A férfi férjhez, szerető férjhez illendően viselte magát. Feketébe öltözött és hangosan zokogott, mikor az asszonykát temették. A szive pedig ezt kalapálta odabent:

— Szabad vagyok! Szabad vagyok! Megint enyém a világ!

Neki is látott hamarosan a szabadsága élvezésének. Azt mondta, vigasztalásra van szüksége, különben megöli a bánat. És mert szép ember volt, kedves ember volt, szeretettel vigasztalták. Vigasztalta a bor, a koczka, az asszonyok.

Most már volt mindig, amelyet a kedve kívánt. Szőke, barna, alacsony, magas; kékszemű, feketeszemű, még olyan is, akinek az egyik szeme kék volt, a másik fekete.

Szóval, pompásan élt a férfi, de — nem nagyon sokáig.

Egyszerre csak elkezdett neki hiányozni valami. Eleinte csak néha és gyöngén, de később állandóan és marczangoló erővel. De sohase tudta volna megmondani: mi az, ami hiányzik? Néha úgy érezte, hogy egy hang, máskor, hogy egy érintés, majd megint máskor, hogy egy tekintet az, ami hiányzik. Egy vékony kis hang, egy reszkető érintés, egy hűsleges, alázatos, hódoló és esdeklő tekintet.

Végre már nem tudott se mulatni, se enni, se aludni, annyira nyugtalanította ez a rejtelmes hiányosság, amiről nem tudta: mi legyen.

Nem volt többé maradása otthon. És elindult megkeresni azt, ami hiányzik neki. Még akkor is, ha a világ végéig kellene érte mennie.

És bejárta csakugyan az egész világot. Sokszor azt hitte, már megtalálta, amit keres. Hallott olyanforma hangot, látott olyanforma tekintetet, de hamarosan rájött, hogy mégse ez az, amit keres. Bejárta mind a világ részeket, a forró homoksivatagot, a hideg jégmezőket. Hasztalan ...

Végre megint hazaérkezett oda, ahonnan elindult. Ekkor már csak szálnalmas romja volt magának. Az arcza fakó, a haja csapzott, a szeme beesett, a ruhája, saruja csupa rongy.

A háza is megvedlett, mióta elhagyta. A kapu

csikorgott, mikor kinyitotta. Az ablaküvegeken vastag rétegben ült a por, a szögletek tele pókhálóval.

A férfi egyenesen az utolsó szobába ment, abba a nyolczszögletűbe, egy kötelet vett ki a zsebéből és fölakasztotta magát ugyanarra a kampós szögpre, amelyre három év előtt a felesége.

De előbb egy nagy darab papirost tett az asztalra és igen szép, jól olvasható betűkkel ezt írta rá:

Drága angyalom, egyetlen üdvösségem, megyek utánad! Nem tudok nélküled élni!

*

Ugy-e megható és tanulságos ez a történet!?

Toll és tör.

— nov. 22.

A MÁGYARSÁGNAK, úgy látszik, fátuma, hogy mindig a »magyar szolgálati nyelvért« kell harcolnia, — amikor a kaszárnya előtt elnémul a harc, akkor a templom előtt robban ki: legalább az Istent akarjuk magyar nyelven szolgálni, ha már az armádiát nem szolgálhatjuk. Ungvár és Debreczen után most a Justh Gyula fészkiiben, Makón tört ki a rebellió: a nunczius ráüzent a makói görög katolikusokra, hogy nem türheti, hogy magyar nyelven misézzenek. Nem türheti. Punktum. Hogy nem tudják szegény magyarok, nem értik, hogy mit imádkoznak? — hát aztán, ... végre, nem az a fő, hogy a paraszt értse, hanem az, hogy az Isten, s az Isten vagy süket, amikor magyar szót hall, vagy egyszerűen nem tud magyarul, ami emellett az átkos közösügyes diplomácia mellett igazán nem csoda. De a nuncziuson nem csodálkozunk, — ám hol marad a magyar klérus, hol maradnak a nagy klerikális naczionálisták, akik magát a szükségességüket is az egyház nemzeti kultur-munkájával tudták csak bizonygatni. A »nemzeti küzdelemben« ott voltak, a csapatok magyar szolgálati nyelvért harcoltak, de hol vannak most, amikor az otthonukban, a templomban kell helyt állani a magyar nyelvért? Vagy azt hiszik, hogy sokkal jobb a magyarokra is, az egyházra is, ha nem tudják, mit imádkoznak?

MIKLÓS ÖDÖN URRÓL kitudódott, hogy szerbbarát. Nem játszott össze a szerbekkel, nem adta el nekik a hazát, de bekergetett a szerb táborba egy zseniális szobrászt, aki felkínálkozott neki a magyar dicsőség gyarapítására. Mesztrovics pártolt át a szerb táborba, Mesztrovics művészele veszett el ránk nézve, akik pedig nagyon rászorultunk arra, hogy legalább egy Mesztrovicsunk legyen. Tavaly, a római nemzetközi kiállítás idején Mesztrovics a magyarok közt akart kiállítani. Mint magyar művész akart szerepelni a római kiállításon, s a hozzánk való csatlakozás fejében csak annyit kért, hogy építsenek szobrának egy külön pavillont, mert szobrai oly nagyok, hogy nem helyezhetők el a magyar művészek pavillonjában. Miklós Ödön sajnálta ezt a kis költséget Mesztrovicstól s nem éppen magyaros vendégszeretettel hátat fordított a horvát szobrásznak, akiről a francia és német sajtó úgy írt, mint

egy új Michelangelóról. Mesztrovics pár napig gondolkozott, aztán átrándult Belgrádba s felkínálkozott Szerbiának. A szerbek tárt karokkal fogadták s Mesztrovics most már a szerbek dicsőségét faragja márványba. Nem jajveszékeliünk azon, hogy mit vesztettünk, hiszen ott, ahol kiállítási kormánybiztosoknak is csak ennyi érzékük van a művészet iránt, meg sem értenék a panaszt. De nyilvánosságra kellett hozni az esetet mégis, mert úgy lehet, hogy okulnak belőle az ugynevezett »legilletékesebbek«. Erre az okulásra különös szükségünk van ma, amikor azt látjuk, hogy a horvátok Szerbia felé gravitálnak. Csodálkozunk ezen az igyekezeten? Csodálkozhatunk rajta, hogy a senkik és semmik elszakadnak tőlünk, ha még a valakik idekapcsolása se ér nekünk annyit, mint egy pappendekliből készült pavillon? Durazzót és San Giovanni di Meduát féltjük a szerbektől. Hogy mi lesz a két kikötővel, nem tudjuk, de abban bizonyosak vagyunk, hogy Szerbiával szemben alul maradunk, ha a diplomáciában is a Miklós Ödönök irányítják sorsunkat.

A NÓGRÁDMEGYEI RABSEGÉLYZŐ EGYESÜLET úgy találta, hogy Szemere Miklósnak igaza van: nem boldog a magyar; de amíg Huba ivadéka csak a diagnózist konstata, a hogyishivják egyesület az orvosságot is megtalálta, ott találta meg, hogy az egész dolgot Kossuth Lajos vetette el, amikor a muzeumba lökte a — derest. Igen, a veres után sóhajtoznak a jó palóczok, az egész judikatura megváltozik, aszongyák, ha a fiatakorukat more patrio kancsukával térítik az erény utjaira... megható volt olvasni, hogy Miksa mester, az új palócz-társadalombölcse, mennyi botütést szánt a szegény fiatakoroknak. Inhumanitás? No de ilyet, hogy volna inhumanitás, disszertál a »jó bíró« magyar reciprokja, hogy volna inhumanitás az a pár huszonöt, neki, a bíró urnak semmiesetre se fáj, a fiatakoruk pedig már toporzékolnak a türelmetlenségtől, úgy várják. Aztán — Tollyás, maga ehhez nem ért, utasította vissza a további ujságkritikát a bíró ur és különben is a külföld akkreditálta a botbüntetést, a külföld, a — le a kalappal — a művelt külföld. A művelt külföld? — kérem szépen, tanító ur, én nem tudom, mi az a művelt külföld, de azt tudom, hogy Ferri, Durkheim, Garofalo, Paul, Magnaud undorral és irtózáttal utasították vissza a derest és a magyar judikatura se oda tendált, hogy Szibériát — Magyarországra helyezték át. Elég Ázsiából az a kis sziget, ami abban a Rabsegélyző Egyesületben van. A legjobban az egész ügyben Justiceia járt: ő neki be van kötve a szeme és nem kell látnia, kik képviselik — Nógrádon.

A KASSAI DÓM új freskót kap. Százezer korona tiszteletdíj jár a freskóért, tehát nagy a felháborodás az országban. Megint előkerülnek a régi panaszok a tanítók nyomoráról, kórházak hiányáról, iskolaszükségről és analfabétákról. A panaszok jogosak, de nem értjük, miért kell a művész orra alá dörögni ezt a tömördek kulturátlanságot. Dudics Andor százezer koronára értékeli a munkáját és a zsűri megítélte neki ezt a százezer koronát. Talán mondjon le a honoráriumról a tanítók, kórházak, iskolák és analfabéták javára? Ha ezt megtenné, beállhatna ötödiknek a szánalomraméltók közé, s a művészet szomorú sirámaival egy új hangot keverhetne a panaszkodók kórusába. S hát ettől szebb lenne a melódia és könnyebb a szenvedők fájdalma? Magyar szokás, hogy a mélységben fetrengők nem igyekeznek felfelé, hanem leránczigálják magukhoz a csucson állókat. Pedig ugyanezzel az energiapazarlással fel lehetne jutni a csucshoz. Dehát hiába: az egyéniségünk összetétele olyan, hogy az irigységünkkel nem

tudunk építeni, csak rombolni. Semhogy valami ne legyen a miénk is, inkább ne legyen az senkié sem. És nézzenek körül: mindenkinek az a boldogsága és vigasza, hogy már senkinek sincs semmije.

AZ ÚJ IDEÁL.

— Mester, gratulálok az új ideálhoz.
 — Miféle új ideálhoz?
 — A Vázsonyi Vilmoshoz.
 — Igen-igen, most már emlékszem. Tegnapelőtt történt a központi demokrata körben. Nos, mit szól a programbeszédemhez.

— Kétségbe vagyok esve.

— Igazán?

— De még mennyire! Én velem együtt kétségbe van esve még hatszázezer budapesti polgár. Nézzen ki az utcára. Az emberek sirva járnak künn és kétségbeesve nyöszörgik: Szegény Molnár Ferencz! Vázsonyi lett az ideálja. Mi lesz velünk, Istenkém, mi lesz velünk.

— Ezt ön kérdi, vagy a hatszázezer polgár.

— A hatszázezer.

— De mi köze ez embereknek az én ideálomhoz.

— Mester, értse meg, hogy az emberek nem is önt, hanem önmagukat sajnálják.

— Ezt igazán nem értem.

— Most még nem érti, de majd megérti nemsokára. Igen, az emberek önmagukat sajnálják, mert sejtik, hogy az új Molnár Ferencz nem lesz az, aki a régi volt.

— Mi köze ennek a két dolognak egymáshoz?

— Ah, mester, ön még kezdő a terézvárosi politikában és nem tudja, hogy ebben a körülményben csak az érvényesülhet, aki megtagadja önmagát és megcsonkítja a kvalitásait. A Terézvárosban senkinek sem szabad jobban kaláberezni, mint Vázsonyinak. Senkinek jobban karambolázni, mint Vázsonyinak, senkinek szebb nyakkendőt viselni, mint Vázsonyinak. Senki sem énekelhet szebben, mint Vázsonyi, senki sem eresztheti ki szebben a füstöt az orrán, mint Vázsonyi, és senkinek sem szabad jobb vicceket mondani, mint Vázsonyinak.

— Ez csupa mese.

— Nem mese ez, mester. Hanem demokrácia: Mindnyájan egyformák vagyunk, tehát senki sem alsózhat, karambolázhat, énekelhet, vagy viccelhet jobban, mint Vázsonyi. És most képzelje, mester, hogy mi lesz a hatszázezer emberből, ha azok most már öntől is csak olyan jó vicceket kaphatnak, amilyeneket Vázsonyitól kaptak.

— Mit tegyünk hát?

— Nyugtassa meg a közönséget.

— Csak nem tagadhatom meg máról-holnapra az új ideálokat?

— Pedig itt mégis tenni kellene valamit.

— Sürgősnek gondolja ezt?

— Nagyon sürgősnek.

— Ez baj, mert nekem nincs olyan ötletem, mely hamarosan segítene a bajokon.

— Gondolkozzék, mester. Önnek lesz még egy jó ötlete, hisz csak pár nap óta demokratáskodik.

— Az ördögbe is, csak ne lenne olyan sürgős a dolog.

— Ismétlem, nagyon sürgős.

— Hopp, megvan. Ha az ügy csakugyan nagyon sietős, akkor a legokosabban cselekszem, ha bevárom, míg az ideál megtagad engemet.

— És ez csakugyan sürgősen bekövetkezik?

— Csak bizza a dolgot Vázsonyira.

— Gratulálok az ötlethez. Mondtam, ugy-e, mondtam, hogy önnek még lehetnek jó gondolatai. Az Isten tartsa és óvja őket.

Riz.

Krónika II.

Israel utazása.

— nov. 22.

Az orosz határon, ahol csendőrök, rendőrök, katonák és pénzügyes testületileg, zárt vagonajtók mellett, vizsgálják az utazók anyagi, szellemi és vallási czók-mókját, s ahol a zsidók csak tranzitó-forgalomban boldogulhatnak, a héten egy deresedő izraelita abban a különös megtiszteltetésben részesült, hogy egy orosz bakaörmester, összes segédletével haptákba vágta magát előtte. Egy strázsamester haptákban: alapjában csekélység, ebben az esetben azonban egy darabka kortörténelem szatirával keverve. A szürkehajú zsidó Israel volt, a berlini orvos, aki Czarszkoje-Szelo felé utazott, az orosz trónörökösét megvizsgálni.

A történetnek bibliai ize van, akár a Jób vagy a tékozló fiu életrajzának. De bibliát már régen nem irnak. Igen alkalmas azonban érzékeny keleti drámának is, amelyet a Wertheimer-mulatóban szoktak volt annakelőtte bemutatni. De a Wertheimer-mulató is megszűnt. Tehát a kabbalá körzetébe tartozna? Ah, a kabbala ma már csak abban nyilatkozik meg, hogy az emberek kártyánál nem kedvelik a kibiczeket és nem szeretnek pénzt kölcsönözni. A zsidóság egy nagy szinpadi hatása fekszik előttünk, és nem tudjuk hová tenni. A zsidóság az évszázadok során mintha lehült, megokosodott, megszükkült, kisírta, kiátkozta, kitombolta volna magát, s ami tüze, szenvedélye, érzelmessége volt, azt a panaszra és kétségbeesésre pazarolta el. Jeruzsálem fala szimbólum, amely az életbe szívódott fel; azok a jeruzsálemi falak azonban, amelyek az örömeknek, a diadalnak, a maradandóságnak szólnak, nem épültek fel. Amily gazdag az izraelita irodalom, zene, festészet, bölcsészet és néplélek szomorúságban, sötétségben és szentimentalizmusban, éppen oly szegény, mikor rubensi színekre, mozarti hangokra és horatiusi szavakra van szüksége. Így magyarázható talán meg, — bárha kissé erőszakosan — hogy Israel tanár oroszországi utazása szinte észrevétlenül siklik bele a napi történelem eseményei közé.

Tehát Dávid és Góliát... A kis Dávid a zsidó-negyedből küzdi föl magát, a sárga-foltos Ghettóból, a diákszoba félhomályából, a szürkeségből, az üldöztetésből, a pátensek és türelmi rendszabályok tömkelegéből. Egy mankója van: a tudomány, azt is megbénítja a társadalmi felfogás, a politikai rövidlátás, a vallási türelmetlenség. Szemben vele Góliát büszkén áll III. Iván hatalmas lábtóin. Ami földi erőt akkumulálni lehet, ott van az oldalán, frissen gőzölögve, színekben pompázva. Gőg, fenség, férfias akarat, pénz, dicsőség gyülekeznek körülötte, s ez a nagy anyagi, erkölcsi áruháza mégis meggörnyed Dávid előtt, aki még a parittyát is eldobja s úgy kél át, egy receptkönyvecskével a zsebében a határon. Kell ennél szebb tárgy? Mi ehhez Trója bevétele, vagy a hollókkal járó Wotan hatalma? És mégis, mi más ez, mint a kereszténység hitvallása: az emberszeretet, a kisdedek, a lelki, szel-

lemi, történeti, akarat, erkölcsi kisdetek szerető megértése?

És mi vezetett IV. Iván rettenetességéin, Nagy Péter vas öklén, III. Péter összeomlott trónján, Katalin erőszakosságán, I. Pál és II. Sándor véres tetemén át idáig? Mi állította elénk Israel utazásának tartalmát, hogy emberek, a szenvedésben egyenlő és benne mindent megértő halandók vagyunk valamennyien? Hogy végeredményében minden isten és vallás egy? A felelet ez: a nyomoruság, ez az örök fekélyünk, és mégis tündöklő betlehemi csillagunk, amelyet egy titkos kéz folyton megszépít a pizsoktól, kiemel a sötét sircödörből, amelybe a múltó földi viszonylatok lökik, és föltüzi az égbolt mestergerendájára. A nyomoruság hánt le rólunk minden fölösleges sallangot, erkölcsi pápaszemet, emberi tultengést; a szocializmust örökkön a szenvedés, a baj, a sinylődés és nem a lassallei jólét fogja képviselni. Amit a mivelt, felvilágosodott, férfias és hatalmas orosz csár évtizedeken át nem tudott megérteni, azt egy könyccseppen keresztül pillanat alatt meglátta.

És egyszerre mi is kezdünk látni és mérlegelni. Fölérjük észszel, hogy a sors nem hátsó ajtónak tartotta fönn a maga számára a nyomoruságot; hanem a magunk elbizakodottságának olcsó ellensúlyául. Ez a mi vészkijáratunk, amelyen keresztül baj esetén eljuthatunk egy csöndes országba, ahol nincs hiúság, hamis beállítás, tulzott megítélés, erkölcsi imperiálizmus. Egy nagy csapás és törpévé zsugorodik minden, amit egy hosszú életen át kinos pontossággal fogalommal alkítottunk magunknak. Egy zuhanás és kiábrándulunk a mámból, amely kétszerkettőnek nézi az életet, szines játéknak a sorsot, okszerű folyamánynak a lét ákombákompjait. A fordított ballaszt beröpül a kosárba, a léghajó lassan lejjebb száll, közelebb jön a földi partokhoz: a megértéshez, a közösséghez, a kicsinységhez.

Mindez nem új dolog és konyhabölcsészét vele bőven foglalkozni. Aki gondolkozni szeret, kora gyermekkorában megtalálta a mélységek kulcsát, vagy legalább érezte, hogy az embernek igazi hivatása az lenne: kicsinynek, nem pedig nagynak lenni. A gyakorlatban a költészet az egyetlen, amely a fájdalmat, a nyomoruságot a maga nagy bizarr szépségében látja és gyönyörüségeit élvezni tudja. A polgári létre transzponálva ezt az indulatot már masochizmusnak nevezik, a jobb esetben gyávaságnak, a dörge-i legszerencsésebb esetben pedig az idegek gyöngeségének. Egy orosz csárnak — zsarnoknak, ultramontánnak, 150 millió ember és talán még több millió hagyomány zord urának — kellett a sorból előlépnie és azt mondania: »Uraim, minden bolondság e sárteken, amiért magunk, őseink, rab-szolgáink és igavonó barmaink dolgozunk, minden papir és árnyék, amit termelünk, mert örök csak a majomszeretet e földön, örök csak a szenvedésünk, örök csak a reménységünk«. Ó! mily szentimentális ez a szinpadai csár, mily hamis ez a hang, és mégis: ez a varrólányi igazság, ez az elkoptatott litánia magasabban ragyog, mint Moszkva legmagasabb keresztje, mélyebben jár, mint Szibéria legmélyebb tárnája.

Igy szép ez a történet s így kellene beleállítani Israel doktor alakját is, nem pedig ahogyan sokan szeretnék, mint a zsidók új királyát, a czionizmus Napoleonját. Próbáljuk letörölni róla Fortunátus Imre mázát és lássuk csak kis öreg zsidónak, aki batyuval a hátán lép be a csári palotába és batyuval a hátán jön ki onnét. Egy szegény keresztény és egy öreg zsidó: erre a két fakó képre mintha rá lehetne építeni egy új vallást, egy új emberiséget és egy új világot.

Syrion.

Tükör.

Szeme a szememet
Iszákosként issza,
De szive mélyéből
Lehunyt szemek fénye
Nem hunyorog vissza.

Reám néz mereven,
Arczom elorozza
És nincs az a buvár,
Aki tengeréből
Valaha felhozza.

És ha egyszer mégis...
Egy feltámadáson,
Megrezen a lelke,
Hogy aki benne él,
Mind egymásra lácson...

Hogyha egyszer ott lenn
Megcsillan a fényünk...
Mit szölünk majd akkor
Bus, idegen arczok,
Mikor összenézünk?

Falu Tamás.

Az udvari lelkész palesztinai utazása.

Írta: VICTOR AUBURTIN.

Ő exczellenciája dr. Krause udvari lelkész ur boldog meglelégedéssel ült szobájában és a vasárnap délutáni csendben kiválóan jól érezte magát.

Nemcsak azért örült, mert gazdag ünnepi ebéd után volt, — Istennek tetsző, igazán keresztényi ebéd után — hanem azért, mert visszagondolt arra a hatásos szentbeszédre, melyet délelőtt a templomban tartott. Az egyház válogatott juhái, az udvari tanácsosok, tábornokok és a divatos dámák mély áhitattal hallgatták, amikor megrázó pátoszszal fejtegette azt a témát, hogy Jézus Krisztus legszilárdabb alapja a társadalmi rendnek.

— Ne hagyjuk magunkat minden elvetemült népszónok által letériteni az igaz utról, — kiáltott fel — akik Krisztusnak eszményi alakját ingatag tudásukkal elhomályosítani igyekeznek! Nem, Ennél sokkal magasabban álljon a mi urunk Jézus Krisztus! Ő Pilátus előtt királynak vallotta magát és egyedül őt tekintjük

az erény legbiztosabb oszlopának és az ő tanítása szerint éljük le polgári életünket.

Erre a tartalmas és meggyőző szentbeszédre emlékezett most ebéd után és szeliden mosolygott békés lelkései otthonában. És hogyha az ebédutáni alvás édes örömeit ismerte volna, úgy most biztosan elszenderedne testének kejes zsibbadásában.

De ennek a gyönyörnek még sohasem áldozott, és így valószínűleg ébren volt, amikor csendesen kinyitott az ajtó és egy barátságos szent férfi lépett az asztalához és különösen suttogó hangon üdvözölte.

— Hát ön kicsoda? — kérdezte az udvari lelkész, kissé elcsodálkozva a bejelentés nélküli látogatáson.

— Nem ismer meg exczellenciád? — szólott a jövevény mosolyogva.

— Nem. Hanem úgy hiszem, hogy ön szintén a papi rendből való.

— Igen; az vagyok, — mondotta a másik — az Isten küldötte, és megbízásom van exczellenciád számára.

— Végtelen lekötelez, — felelt az udvari lelkész — kérem, foglaljon helyet. Dohányzik?

— Igen, ha megengedi.

Istennek mind a két szolgája helyet foglalt és szivarra gyujtott. Azután az udvari lelkész, miközben hátradőlt a kanapén, mint azt mindig tette, ha jelentéktelen látogatója volt, így szólott:

— És most beszélhetünk.

— A délelőtti szentbeszéd miatt jöttem — jegyezte meg a másik, mire ő exczellenciájának kiderült az arca.

— Hogyan? Már a tulvilágon is meghallották?

— Természetesen, — felelt az angyal — és mondatom, odafönt nagyon tetszett. Jutalmul az Isten megengedi, hogy exczellenciád az ő fiát Jézus Krisztust, akit ön olyan jól ismer, színről-szinre lássa.

— Őt láthatom? — kérdezte zavarodottan és elpirult a belső felindulástól. — De mi módon? Hiszen eddig én azt hittem, hogy ez a kegy csak egy istenes élet után lesz jutalmam, amikor az Ur magához szólít.

— Nem... nem, — mondotta az angyal — most rögtön látja. Az időben visszafelé haladva, elszállunk Jézus-korabeli Palesztinába. Abba a rég elmúlt korba, amelyik az Isten csodatételei hatalmánál fogva valahol egy zugban még mindig fennáll és egy intésére láthatóvá leszen. Rögtön indulhatunk.

— De hogyan lehetséges az ilyesmi? — kérdezte a lelkész, aki naponként az Isten csodatételeiről meggyőző szentbeszédet tartott. — Hogyan mehetek én vissza akármelyik pillanatban a kétezer évvel előtti korba?

— Csak a kezét kell nekem nyújtania. Hunyja be szemeit és Krisztus szülőföldjén találja magát, láthatja őt, hogy miképpen élt és hogyan viselkedett az istenember, amikor közöttünk járt.

Az udvari lelkészt félelem fogta el és huzódni kezdett.

— Biztosít ön, hogy semmi bajom sem történik és estére visszatérek?

— Legyen nyugodt exczellenciád, — mondotta csendesen mosolyogva az angyal — vacsorára idehaza leszünk.

Az Isten szolgája még mindig vonakodott. Igazság szerint nem nagyon bizott ebben a dologban, sajnálta volna itthagyni kanapéját, amelyben kényelmesen ült, asztalát, amelyen hosszú vázában mezei virágok illatoztak, tejjüveg ablakait, melyeken tompitva szűrődött át a napsugár, könyveit, melyek drága marokin bőrkötésben sorakoztak, és kényelmesen olvashatta azt, amelyikre éppen kedve támadt. Mindez a vasárnapi

csendben most sokkal vonzóbb volt előtte, mint a Juda tartományok a Genezaret távával együtt.

De ezen már nem lehetett segíteni; az Isten magától tette ezt a különös ajánlatot és az ő emberfeletti bölcsességébe alázattal kell belenyugodnunk.

— Akkor tehát az Isten nevében!

És megborzadva tette kezét az angyal kezébe és lecsukta szemét.

Rögtön utána úgy érezte, mintha felemelkedne és valami lágy hullámzással haladna tova.

— Hall engem? — kérdezte néhány pillanat múlva az angyal. Azonban ez mintha a távolból hallatszott volna, mint az ópiumevőnek az élet lármája, mely az álom kódén átszűrődve, elveszti eleven lüktetését. Kis idő múlva teljesen csend lett; lezárt szemei előtt olyasmit érzett, mintha nagy, sebesen szálló felhők majd sűrűn, majd világosabban áramlottak volna.

Azután hirtelen zeneszót hallott. Utána pedig vészes lármát, összevissza kevert hangokat, melyek millió megkínzott ember vad jajai voltak; majd egy nagy tömegnek végnélküli lépteit hallotta, valahol messze országuton, bilincsek, kardok és lánczok csörgése között, melyet folytonos templomi ének kísért, olyan nyugodtan és zavartalanul, mintha jól érezte volna magát ebben az ellenséges környezetben és mintha oda tartozott volna.

De hirtelen elcsendesült minden. Lezárt pillái előtt világos volt és érezte a nap átható, meleg sugarait. Egy pacsirta énekelte feje fölött örök dalát és szemeit felnyitotta.

Poros és sivár országut szélén találta magát, mely fáradtan haladt a kopár és kiégett vidéken és a csupasz dombok között tünt el.

— Galilea! — suttogta maga elé. — Galilea! Az Urunk Galileája!

Mélyen felsóhajtott és átnézett a vidék felett.

— Valójában — szólott önmagának — egy kicsit másképpen képzeltem ezt a földet. Inkább ciprusokat gondoltam ide, árnyas ligeteket és csörgedező patakokat... talán Prellersnek, vagy Poussiánsnak stílusában.

Egy darabig még ott ült, álmodozva.

Azután megdörzsölte szemeit, elszántan felkelt és a legközelebbi száraz mogyoróbokorról erős botot tört magának.

— Most nem keresek mást, mint Őt, csakis Őt. Legegyszerűbb, ha nagyobb embertőmeg után nézek; tanítványai és a sok nép valószínűleg követni fogják. Nagyon messze Tőle talán csak nem tett le ez a barátságatlan angyal?

Igy kutatott mindenfelé, azonban sehol sem volt látható a figyelő tanítványok serege, és ha hallgatózott, hogy nem hangzik-e valahol hozsánna, nem hallott sehol semmit, csak a fáradhatatlan pacsirta énekét és egy távoli kutyának dühös csaholását. Fáradtan és boszusan bandukolt az országuton és szomjuságtól eltikkadva bökölte botjával az ut porát.

Végre egy lezüllött, piszkos koldus jött vele szemben. Dr. Krause udvari lelkész ő exczellenciája gyorsan feléje ment és már messziről rákiáltott:

— Héj! Nem tudod, hol van Jézus Krisztus?

— Kicsoda? — kérdezte a koldus.

— Jézus Krisztus. Innen nem lehet messze.

— Nem ismerem, — mondotta a koldus — azonban ha uraságod talán valamit adna... három napja nem ettem már és beteg felésem van odahaza...

— Csócselék! — mormolta az udvari lelkész és elsietett.

Fáradtan és betegen az éhségtől és szomjuságtól, bármilyen messze haladt, az Urnak egy tanítványát,

vagy apostolát sem bírta feltalálni. Csak koldusok jöttek vele szemben, folyton csak koldusok, akik Jézus nevét sohasem hallották, tőle pedig alamizsnát kértek, úgy hogy ő exczellenciája majdnem megőrült a tola-kodó népség iránti felháborodásban.

Teljesen kimerülve és elcsüggedve végre elérkezett egy kereszthoz, ahol férfiak beszélgettek.

— Emberek, — kérdezte még egyszer — hát senki sem ismeri Jézus Krisztust?

Egyik sem hallotta még ezt a nevet.

— Jézust gondolom, az ácsnak a fiát. A betlehemi Jézust.

— Betlehem? — kérdezte az egyik. — Akkor maga egészen eltévedt, barátom; Betlehem messze lent van Judeában. Ez Galilea és itt nem lakik betlehemi ember.

— Nem, — mondotta az udvari lelkész szomorúan — azt én jobban tudom, mint ti. Ő itt van. Jézus, az Isten fia!

Hallgatva megnézték őt és elfordultak tőle. Vállukat vonogatták. Csak az egyik kérdezte meg szánelomból:

— Hallod uram, ugye nem ide való vagy?

— Nem, — felelt dühösen az udvari lelkész — hála Isten, nem ide való vagyok!

— Akkor jobban vigyázz a szavaidra — jegyezte meg komolyan a másik. — Mi igazhitű zsidók vagyunk, mi csak egy Istent ismerünk, de annak nincsenek gyermekei. Mindenesetre csak egy ember nevezhető Isten fiának, ez a mi legkegyelmesebb urunk és császáruk, Tiberius Caesar. De messze Rómában trónol, hüvös palotájában és nem igen gondol erre a szegény országra.

Ő exczellenciája kétségbeesetten nézett fel a tiszta kék égére.

— Az ördögbe is, — mondotta — akkor hát legalább mutassátok meg, hogy hol van itt egy jobb fajta vendéglő.

Erre már valamennyien tudtak feleletet adni és néhány percz múlva Krause ur egy pompás épület előtt volt, melynek ajtajában egy kerekre hizott, folyton mosolygó vendéglős állott.

— Na végre, — mondotta maga elé — az első rendes arcz, amelyet ezen a tájon látok... ez legalább rendes külső, van benne valami hazai vonás.

Kérdéseire a vendéglős barátságosan felelt:

— Igen... igen, uram, tessék az étterembe, a table d'hôte rögtön megkezdődik.

Ezek igazán jól hangzó szavak voltak és ő exczellenciája most már derüsen lépett a pompás étterembe, ahol buzgón terítették. A tányércsörgés bizalomkeltő hangjai mellett sétált fel-alá és hálát adott Istennek, hogy végre megfelelő környezetbe jutott. De amikor egy pillanatban az udvarra nézett, újra csak boszúság fogta el, mert ott egy nyomorúságos sátor árnyékában koldusok ültek, akik ételhulladékot ettek ebédre és nagy lármával vitatkoztak.

— Mindenütt ez a csürhe, — kiáltott fel ő exczellenciája — megfoghatatlan, hogy eltűrjük őket!

Eközben megtelt a terem vendégekkel. Valamennyi előkelő és jól ápolt külsejű ember volt és boldog csodálkozással hallotta, hogy vallási témákat fejtegettek; különösen egy nemes, mély, rajongó szemű és pompásan ápolt szakállú férfi beszélt elragadóan, és mialatt tiszta ujjával egy csirkét darabolt széjjel, Istenről és az Isten szeretetéről mondott tartalmas szavakat; arról az országról szólott, amely jönni fog minden igaz lélek számára, a nagy bünbocsánatról, amely mindent egyesíteni fog és végül a legfőbb Ur mindent felölélő irgalmáról, amely kiterjed a bünösökre.

Dr. Krause ő exczellenciája lebilincselve a szónok uraló hatalmától, nemes és átszellemült vonásaitól és pompás gesztusaitól, lélekzetfojtva leste minden szavát.

Hirtelen egy gondolat ötlött az eszébe.

— Ez Ő! — mondotta. — Ez Ő!

Odahivta a pinczért és felindulástól remegő hangon kérdezte:

— Mondja barátom, kik ezek az urak?

A pinczér előrehajolt és tiszteletteljes hangon sugta:

— Farizeusok, uram. Előkelő, szent férfiak.

Dr. Krause udvari lelkész ő exczellenciája ismét kedvetlenül nézett maga elé.

— Ugy? Ezek farizeusok? Nem ilyenek gondoltam őket.

Vörös szakállal képzelte ő exczellenciája a farizeusokat, a kik a gonoszságtól kancsalitanak és alattomos, romlott témákat fejtegetnek. És most éppen az egyedüli tekintélyes külsejű embereknek, kikkel eddig találkozott, az egyedülieknek, akik alapjában véve ugy beszélnek, mint a papi rendből valók, éppen ezeknek kell farizeusoknak lenni!

— Nyilván egy teljesen megbolondult ország ez, ahol minden másképpen van, mint ahogyan gondolja az ember — mondotta boszusan, azután fizetett, vette mogyoróbotját és eltávozott.

Az ajtóban a vendéglős állott és jóindulattal nézte, hogy a háziszolga a koldusokat az utcára hajigálja.

— Micsoda népség ez itt? — kérdezte az udvari lelkész.

— Istenem, szegény emberek, akik koldulásból élnek, — mondotta a vendéglős — valahol az elhagyott kőbányákban laknak és marhák gyógyításából és betegre olvasásból élnek.

— És a rendőrség miért nem intézkedik? Minálunk azok az emberek, akik éheznek és hajléktalanok, szigorú fogházbüntetést kapnak.

— No, olyan messze mi nem tartunk még — mondotta nevetve a vendéglős és visszament az étterembe.

Ő exczellenciája indulatosan haladt tovább, a nagy kutatásra, amely neki már nem szerzett nagy örömet, és majdnem utolérte a koldusokat.

— Ha ezek most alamizsnát kérnek tőlem, akkor elfogy a türelmem.

És csakugyan hozzálépett az egyik koldus, közülök a legfiatalabb, és szánelmas arczczal nyujtotta kezét:

— Adj valamit, uram, az Isten nevében.

— Miért nem dolgozol inkább? — kiáltott rá ő exczellenciája dühösen.

Alázattal felelt a szegény:

— Az ég madarai sem dolgoznak és az Ur mégis táplálja őket.

— Van legalább lakásod? — kérdezte az udvari lelkész.

— Nincsen.

— Rettenetes! Hajléktalan és munkakerülő vagy? Valahol mégis csak meg kell hálnod?

— A sivatagban alszom, uram, ahol az állatok is megpihennek — mondotta a szegény és különösen mosolygott hozzá. Ujból feléje nyujtotta kezét és halkán könyörgött:

— Hát adj uram valamit és a mennyei atya megjutalmaz érte.

Ekkor már nagyon haragudott ő exczellenciája. Ez a tulságos merészség feldühösítette és indulatosan ütött botjával a szintelen, reszkető kézre, amely olyan alázatosan és kérőleg, de mégis félelmesen és fenyegetve nyult feléje...

Ugyanebben a pillanatban ujból odahaza ült, barátságos kanapéján és kinyitotta szemeit. Mintha

odakint nagy, haragos mennydörgés hallatszott volna, melynek csattanását ő nem hallotta, csak maradozó visszhangját, mely lassan és hosszan dübörgött tova, majd elhallult és elenyészett.

Az angyal szemben állott vele és fénylő szemekkel kérde:

— Nos?

— Mi tetszik még? — kérdezte az udvari lelkész felháborodva.

— Milyennek találta Öt. Mit szól hozzá?

— Egyáltalában nem láttam — mondotta ő exczellenciája. — Micsoda szédelgés ez? Egy nyomoruságos vidékre kerültem, amelyben semmi sem volt a Szentföldből, ahol tejnek és méznek kellene folyni. Minden lehető alacsonyságot láttam, csak éppen Öt nem, akit szerettem volna.

— Exczellenciád mégis látta Öt — mondotta halkan az angyal.

Az udvari lelkész meghökken. Visszagondolt arra a fiatal férfira, aki olyan szépen beszélt Istenről és amellett olyan tisztán szelte fel a csirkét.

— Hol láttam őt? — kérdezte.

— Éppen most látta. Az a szegény ifju volt »Ő«, kinek a kezére ütött.

Most gerjedt haragra igazán ő exczellenciája.

— Takarodjon innen, — kiáltott — mert rendőrrel dobatom ki! Nekem akarja bebeszélni, hogy Isten fia volt az? A világtörténelem ragyogó alakja, az egek királya olyan lett volna?

Akkor az angyal már égi fényességben állott és szent haraggal szólt:

— Te hitvány! Mit gondolsz, hogy milyen lett volna? Talán olyan, mint te? Te, az evangéliumnak tultáplált árulója? Nem olvastad, hogy ő a szegényekhez és a nyomorultakhoz tartozónak vallotta magát? Hogy csak egy ruhája volt és mezitláb járt a köves uton? A gazdagokat kizárta birodalmából és koldusoknak és utczalányoknak ígérte Istennek országát? Mit olvastál hát a könyveidből? Vagy azt gondolod, hogy az Isten fia hozzád hasonlított? Talán takarékbetétje volt és mindennap pecsenyét evett? Hogy a gazdagok szekerét toltta és a királyok asztalán élésködött? Azt gondolod, hogy ő is kardokat, meg ágyukat áldott meg, mint te?

Még egyet dörrent odakint az Isten haragja és a következő pillanatban ő exczellenciája egyedül ült sötétedő szobájában. Sokáig ült és mereven nézett maga elé. Azután az asztalra csapott, úgy hogy az visszhangzott a házban és hangosan felkiáltott:

— Aurélia! Aurélia!

Az ő keresztény gazdasszonya lépett be, ünnepiesen, fekete selyemben és nyakán arany medaillonnal, melyet neki egykor a trónörökösne ajándékozott.

— Aurélia, — mondotta ő exczellenciája — máskor ne hagyjatok elaludni. Nem szoktam meg a délutáni alvást és az ember sok ostoba dolgot álmodik össze-vissza.

— Exczellenciád kicsit többet evett a libapeccsenyéből, valószínűleg azért van ez — vélte Aurélia. — Egyébként ne méltóztassék elfelejteni, hogy ma estére exczellenciád az udvarba hivatalos. Már kikészítettem a rendjeleket is.

Ő exczellenciája nagyon megörült, hogy ismét ilyen előkelő dologról van szó.

— Jól van, gyermekem, — mondotta — azonban tégy még egy szívességet nekem. Hozd el a könyvtárból a bibliai régiségek közül a »Farizeusok« czimű kötetet. Azt hiszem, ezekről az emberekről nagyon sok igazságtalan dolgot irtak.

Töredék.

S úgy gondolok most eltűnt hónapokra,
Mint Hófehérke száz évre, mit átaludt;
Sötétlik még a könnyü bánat bokra
És nem hullt ki kezemből tán a csokra
— Ó, hagyj aludni a szegény fut!
És mért is rak újra sok sort sorokra
S a régi toll kezében hova fut?
És mért keres színt régi szoborokra
És mért keres egy tünt szót, szomorut?
Hisz dallamát az élet úgy zokogta,
Mint tómpa kattogását a vasut
S egyhangun nyúlt a csendes távolokba,
Mint alföldön a hosszú, poros ut:
A semmi suhogott, a selyemszoknya
S a szobor széthullt torzó-darabokra...

Kelen László.

Saison.

És most világváros?

— nov. 22.

Ezerkilencszáztizenkettő novemberét gyorsan írják bele Budapest aranykönyvébe, feltéve hogy ez az aranykönyv megvan; mert e hónap néhány hete csakugyan a világforgalomba vitte bele a város nevét. Véletlenül ugyanis éppen akkor támadt külpolitikai bonyodalom, amikor udvar és delegáció külügyminiszterestül Budapesten voltak. A táviratok tehát innen mentek szét és ide özönlöttek a nagykövetek, hogy tanácskozzanak. Hát persze hogy ez a város nincs berendezve ilyen nagyurak fogadására. Jobban mondva: fogadni még csak tudná őket, ha szónoklatokról és fehérruhás szüzekről volna szó. Mert szónokok azok vannak itt; valaki elhitette velünk, hogy mink egy szónoki nemzet vagyunk. De én elárulom ezen a helyen, hogy huszonkilenc éves vagyok, de egyetlen épkézláb magyar szónoklatot sem hallottam még, sem országgyűlési teremben, sem fehér asztal mellett, sem az Isten szabad ege alatt, szóval seholy, ahol az emberek szónoklatra szokták kitátani a szájukat. Ellenben igenis hallottam beszélni híres magyar szónokokat, és mindig elcsodálkoztam rajta, hogyan mernek olyan hangosan annyi semmit, kicsavart ostobaságot, számárfülű közhelyet hallgatóik fülébe danolni. Ha öt évben egyszer egy magyar szónok nagyvégre kimond egy olyan tömondatot, amelynek igazán van értelme, ha nem is egetverő, de csak jól hétköznapi, abból a tömondatból azonnal szállóige lesz. Mivelhogy nem vagyunk hozzászokva, hogy szónokaink emberi hangon becsületes mondatokat mondjanak. Ennyit a szónokokról, semmit a fehérruhás szüzekről. S vissza Budapesthez, a melyről azt voltam bátor mondani, hogy szónokkal és szüzzel még csak tudná fogadni az exczellenciás nagyköveket, de már egy jó hotelszobát nem

tud a rendelkezésükre bocsátani, sőt egy olyan restauránt-t is alig, ahol cigányzene bele ne czinczogna, mikor ők Prohászka ur bőréről, tehát közvetve az én bőrömről is tárgyalnak. Bizony a cigány huzza és Hilmi pasának nemcsak azt kellett elszenvednie, hogy a bolgárok nagyon megverték az ő népét, hanem azt is, hogy a cigány mindjárt a lüle-burgaszi ütközet s a Hajdinárom-dinárom című csatadal elhegedülése után ötven korona hadisarczot vessen ki rája. Azt mondják, hogy az agg pasának reszketett a szakállá, de aztán megemberelte magát és bozontos szemöldökének rebbenése nélkül adta át a sarczot a putriban füstölt nyirettyüs kéznek. S aztán elgondolta magában, hogy előbb-utóbb ezt a yárost is elfoglalják a bolgárok. Talán a Hilmi pasa esete miatt lett aztán az, hogy a nagykövetek viláfgorgalmát rendőri felügyelet alá helyezték. Hiteles ugyanis, hogy a világbékéről folyó tárgyalások egy előkelő étterem vacsora-asztala mellett történtek. S nehogy a nagyhatalmak teljhatalmu megbizottainak egyenest Klió számára kimondott mondataiba a cigány beletányérozzon, minden nagykövetre tizenkét, minden követségi titkárra hat detektív jut. Egy-egy dragomán mellé (azt hiszem ilyenek is voltak) mindössze két detektívet rendeltek ki. S ha ön éppen abban az étteremben akart vacsorázni s nemzeti szokás szerint hangosan szürcsölte a levest és harsányan csemcsegte a hust, akkor két detektív az ön asztalához lépett és azt mondta:

— Pszt!

S akkor ön megkérdezte, hogy miért ne etnográfiazzon a levestel és a hussal, s a detektívek némán az exczellenciák asztala felé mutattak. Már most én ebből az egész demarsból nem azt helytelenitem, hogy az embereket enni akarták megtanítani, hanem azt, hogy detektívekkel akarták megtanítani őket. A szürcsölési és csemcsegesi tilalmat én egyszerűen a falakra szegeltetném, még a delegációs ebédeknél is, — azt hiszem ott is nagy szükség volna rájuk, de a detektívet absolute mellőzném. Ha én világváros volnék. De persze nem vagyok az. S ha a kenyérgyár még négy darab Vázsonyit süt is számunkra, amire, ugy hallom, már intézkedések is történtek. Hiába! Minket még az udvartartás és a külpolitika sem tesz világvárossá, s én jobban is szeretem, ha nincs itt az udvar és ha a nagykövetek sem jönnek ide, mert abban a pillanatban még kétségbeejtőbben derül ki a mi vidékiességünk. Czigánytányér és detektívek és Vázsonyi Vilmos. Ez az, amit mi nyújtani tudunk magunknak és mindenkinek, aki eljön hozzánk. Ez pedig kevés. Vagy ahogy vesszük: ez sok. Nekem sok, és más pesti ezer embernek is sok. A cigánytányér miatt lemondunk a nyilvános étteremről, a detektív miatt abbanhagyjuk az utcán való járást és a Vázsonyi miatt nem avatkozunk bele a saját városunk politikájába. Jó volna, ha beleavatkoznánk, akkor tán nem detektívek garpiroznának minden olyan eseményt, amely egy igazi világváros számára természetes lenne, de nekünk nem az, s talán nem tányérozna a cigány a balkáni háboru-

val kapcsolatban. Azonban jobb, ha belenyugszunk ebbe, mert attól lehet tartani, hogy Budapestet, a világvárost mégis megcsinálják s akkor a maguk képére csinálják meg. A képüktől, a maitól is, irtózom, s ha Budapestet nem lehet más módon elképzelni, csak az ő képük képére, akkor kivándorlok. Valahová, ahol a detektívek nem tányéroznak, a tányérok nem cigánykodnak s a városi választás hangjai nem hasonlítanak olyan megtévesztően a rőfögéshez.

Gábor Andor.

HETI RIGMUSOK.

Talló.

Négy óra van. Az est leszállt.
A lámpát meg kell gyújtani.
Unatkozó lelkeknek át
Szenzációt kell nyújtani.

A lapokat átlapozám,
Tudom, hogy a török veszít.
Hogy bajban van szegény hazám,
Pasics minden hurt megfeszít.

A delegációs ebéd...
Ezt nézem most, mint parvenü.
Na, mit irigykedik a nép?
Nem is olyan jó a menü.

Hogy nem voltam ott, nem csoda,
Nem is fárasztom az eszem.
Jobb is, hogy nem hívtak oda.
Nem. En bárányhust nem eszem.

A tárczarovat hogyan áll?
Nem ehető. Gyerünk tovább.
Mi az? Eme tárczák ma már
Nekem nem elég ostobák.

Alexander felolvasott,
S ez Bernátnak tetszett nagyon;
Aztán a Bernát olvasott,
S örült Alexander nagyon.

Két elmeorvossal beszélt
Kovács Gyula, a gyoerskezü;
S száll meglepő hír szerteszét:
Hogy mindkét orvos épeszü.

Hja, olvasó... most várni kell,
Nagyon borus a szemhatár.
Majd jövő héten döntjük el:
Író-e Schöpflin Aladár?

Pikk.

Füzöt és ernyőt csakis ott vásároljunk, ahol minden tekintetben megnyugtató biztosítékot kapunk arra nézve, hogy csak jó minőségű és kifogástalan árut kapunk; mint ilyen elsőrangú céget leginkább ajánlhatjuk a régi elismert *Brand Sámuel* (Király-utca 16.) áruházát, ahol a vásárló közönség kizárólag jó és olcsó, saját gyártmányu áruval lesz kiszolgálva.

INNEN-ONNAN.

♂ **Presbyter ő felsége.** A miniszter, az egy igen nagy ur, a király: egy még nagyobb ur, de a legnagyobb ur mégis csak — térdre! — a mezőturi presbyter. Lám, a királyt nem védi immunitás az újságíró pennája ellen, de »a presbyterről írni tiltva van« — igenis, így paragrafusszerűen »tiltva van«, fejtés és állásvesztés terhe mellett. A fejvesztés már meg is történt, de nem az vesztette el, aki tollal merete megközelíteni a presbytert, hanem maga a presbyter, maguk a presbyterek, akik ezt a rá öti szenzációt kimondták. De hogy az elején kezdjük: akadt egy, aki a helyi lapban »közérdekből«, ahogy mondani szokás, közérdekből megtámadta a presbyteriumot, és akadt egy másik, aki a városi képviselőtestületben tette a mérlegre presbyter ő felségeik dolgait. Erre aztán a presbyterek — a malom alatt — drákói törvényeket kodifikáltak. Hogy, aszongyák, először: aki tanár, az legyen tanár és ne kártevő pennaforogató. Másodszor: aki tanár, az legyen tanár és ne legyen városi képviselő, mert az csak a presbytereknek dül — és harmadszor: »a presbyterről írni tiltva van«. Talán úgy kellett volna: a presbyternek írni tiltva van. Mert nem tud. A büntető szankció: »aki pedig mindezek ellen vét, a vétkesnek vére ontassék« — a szankció elmaradt, a tanulság azonban nem maradt el: a közéletben mindenki annyit ér, amennyi butaságot tud csinálni.

□ **Igazság.** Bajban levő emberek igazságokat mondanak, ami kényelmetlen. Szerbiát mi most sarokba szoritottuk, ez bizonyos, ha akár mint vélekedünk a külügyi politikáról, és Szerbia őszinteségekkel fizet. Nagyon jól meg lehet érteni egy nemzetnek a lelkiállapotát, ha az a nemzet végső erejének megfeszítésével, vérrel és pénzzel — pénzzel! ez a fontos — megvalósította a régi álmát és elfoglalta mindazt a területet, ami az ő számára mindig elfoglalandó és most egyszerre elfoglalható lett. S mikor már ül a területen, akkor a nagyhatalmak elkergetik róla. A nagyhatalmak, akik legfőleg tintát ontottak azért a földért. És védekezés ez ellen nincs, ha fogcsikorgatva is, de engedni kell. E fogcsikorgatás közben esnek ki a szerb szájakból az igazságok. Például *Nenadovics* Jása, aki a háboru előtt diplomata volt, s noha szerb diplomata, mégsem mondott volna ki egy határozott s őszinte mondatot, most tesz egy nyilatkozatot, amiben úgy kopog az igazság, mint a jégeső. *Nenadovics* leleplezi az albánokat. Európa viszonyát az albánokhoz s elárulja azt is, hogy Albánián Ausztria és Itália mihamarabb össze fognak verekedni. Kinos, hogy milyen igaz ez. Nem is tartani valószínűnek, hogy ezt a szerb embert újra beereszék a diplomáciába. Nem mintha ott nem tudnák ezt az igazságot. De a hadüzenetig semmi esetre sem akarják kimondani. Vagy hajlandók hadüzenet nélkül megkezdeni a háborut s akkor mindvégig nem kellett kimondani az őszinteséget.

24 **Vita nuova.** Új élet kezdődik a fővárosnál, új élet, új városatyákkal, új választással és új csalódásokkal. Mert a rendszer marad a régi s a baj, a panasz megint előlről kezdődik. Méltóztassanak csak egy kicsit elgondolkozni azon, hogy mit jelent ez: Budapest választ. A választáshoz legalább két dolog szükséges: egy jó meg egy rossz. De két rossz közül ugyan minek válogatni? Ámbár lehetséges, hogy a helyzet már annyira rossz, hogy csak jobb következhet utána. Ebből a szempontból igazuk lehet a piros és kék czédulák buzgó osztogatóinak, akikről az önzetlenség géniusának szobrát fogja megmintázni — ugyan ne bántunk senkit — hát mondjuk Stróbl. Hiszen Zala Győr-

gyön kívül ugyis ő csinálja a legszebb effajta siremlékeket. De ne foglalkozunk most profán dolgokkal, mikor az isteneknek való színjáték itt zajlik a kerületekben. Azaz hogy nem is zajlik, mert a jég nincs megtörve. Az a jég, amiről már a régi magyar költők megmondták, hogy beburkolja hideg közönyével a pesti polgár szívét, mikor szeretetére és voksára lenne szükség. És a jelöltek, szegények, szomoruan törődnek bele abba, hogy nem tizenötezren, csak ötszázan emelték őt pajzsukra, ahol ősidők óta ülni szoktak Budapest városatyái. De mindegy, azért ők mégis csakugy beigérik az új életet, mintha az otthonmaradottak is körülöttük lennének.

□ **Idegesség.** A harminczéves háborut ma már lehetetlennek tartom. Még a hétévest is. Az emberek idegesek és türelmetlenek. A hadviselő felék is, a nézőpublikum is. Az orosz-japán mérkőzés sem tartott egy félévnel tovább, de már az első hónapban el volt döntve. Ez a nagy balkáni felfordulás pedig összesen, a békekötéssel együtt, sem tart tovább két hónapnál. Siessünk, siessünk, mert ha hatvan napra koncentrálni is tudjuk a lelkekben azt a hitet, hogy csakugyan muszáj vért ontani, féls, hogy ez a hit nem tudna tovább megmaradni. Az olvasó, akinek tények kellene, láthatta, hogy már az utóbbi két héten a bolgárok nem támadtak erőlesen és a törökök nem védekeztek energiával. Talán nem a testi fáradság miatt, mert azt, ha még olyan nagy is, tizenkét órai kemény alvással és két napi jó kosztal el lehet intézni. Hanem a lelkek visszahangolódásával lehet baj. Az emberek nem vérszomjasok, legfőleg magukra disputálják, hogy azok, és mikor látják a vért, akkor nagyon hamar elirtóznak tőle. Törökök és bolgárok aligha akarnak inni egymás véréből. Nem fűti őket semmi. Kolera nélkül, nagyhatalmak nélkül is kibékülnének. Megunták. Vége.

24 **Napiparancs.** Most már bizonyos, hogy a háboru elkerülhetetlen. A súlyos szimptomák közt is a legsúlyosabb, a budapesti hadtestparancsnok napiparancsa mindennél világosabban jelzi azt a nehéz helyzetet, amely előtt a monarchia áll. Vagy lehet-e félremagyarázni és aktualitásának örült fontosságát kétségbevonni annak a szigorú rendeletnek, amely megtiltja a pesti katonatiszteknek, hogy hölgyekkel karonfogva jelenjenek meg az utcán. Nem, ez éloslat minden kétséget s egyuttal minden intelligens, gondolkodó agyat meg is nyugtat. Hála a katonák körülteremtettézt nagy jó istenének, végre megjött a várva-várt napiparancs, az óhajtott, az egyetlen, a legszükségesebb. Most már nem kell aggódni, a kritikus napok megszülték a maguk nagy emberét, aki vesékbe szuró tekintetével rögtön észrevette, hogy mi a legfontosabb reform a magyar hadseregben, ami megvalósítás után kiabál. A multban a nadrágszöngy rendezésének nagy munkája már megvalósult, most már igazán nem maradt más hátra, csak a karonfogva való sétálás eltiltása. Hiába, mégis csak különb ész a katonai ész, s ez kiváltképp ilyen harcziás időkben derül ki. Mi rongyos civilek ilyesmire sohasem jöttünk volna rá.

Konzervativizmus. Az udvar mindig konzervativ volt. Idegenkedett az újításoktól, tartózkodó volt minden reformmal szemben, szinte babonás kegyelettel viseltetett minden iránt, ami igényeit csak egyszer is kielégítette. Az egyszerű polgár-ember érthetetlennek találja ezt a ragaszkodást a személyekhez, intézményekhez és egyéb aprólékosságokhoz, pedig ez a csodás viselkedés egész természetesen látszik, mihelyst meg-

gondoljuk, hogy az udvarnak semmi oka az újat használni: az udvarnak nem kell minduntalan kísérletezni, mert módjában áll a legjobbat az első kapásra kiragadni. S meg'smervén a legjobbat, csak természetes, hogy ragaszkodik ahhoz. Erre kell visszavezetnünk azt is, hogy az udvar már esztendők óta ragaszkodik a Moët et Chandon pezsgőhöz, amint ezt a november 18-iki delegációs ebéd alább menüje is bizonyítja: *Potage Beaufort, Timbales Talleyrand, Dick à l'ambassadeur, Pièce de boeuf et gigot d'agneau, Jeunes poulets à la princesse, Champagne coup: Faisans rôtis, salade, compote, Asperges en branches, Bombe Louis Philippe, Croustades à la crème de fromage, Glaces variées, Dessert, Champagne Moët & Chandon Crémant rosé.*

SZINHÁZ.

A faun.

(A Nemzeti Színház bemutatója.)

I.

Knoblauch és ... *Bernstein*. Nem tudom, egymás mellé irták-e már a nevüket. Mindenesetre egy lapra valók. Azonos a tehetségük mivolta, a látásuk kemény biztonsága, a karrierjük is azonos, amennyiben sikerek lármájában irnak és aranyhegyeket halmoznak össze a darabjaik tantítményéből. Nem tartoznak a jacobsenszerű fáradt és a nemes tehetségek közé, akiket a szépség és a szomorúság jeggyürrözt el mélyszemű és szófukar művészekké. *Knoblauch*ban is, *Bernstein*ben is van valami a fiandierből, a börszemanőverek hőseiből. Zseniális spekulánsok és hidépitők. Főleg pedig azt a hidat építik, ami a színpadról a közönséghez vezet. Aranyhidat építenek mind a ketten. Csakhogy ez a két színre, hangra, tónusra annyira egyező, erős, de felületes tehetség végzetesen elkülönbözött egymástól, aszerint hogy mily népeknek irtak, s rajtuk mint iskolapéldákon lehet demonstrálni, mi a különbség a francia és az angol szellem közt. *Bernstein* lélektant ad. Azaz lélektant hamisít, *en gros*. A francia okos fajta, amelynek mindig rendben van a szénája. Világos vonalakat akar látni, az elme játékát és a gondosan megtámasztott cselekményt. *Bernstein* annyit nyújt mindezekből, hogy a francia testvére bátran megbenedhet tőle. *Knoblauch* ellenben angol. Neki is hajlama van a könnyű sikerekhez. Nála azonban a lélektan a legutolsó. A lordok és a ladyk, akik rengeteg briliánsgyűrűvel ülnek a páholyokban, olvadoznak a kedély melegétől s a színpadon is szívesen látják a családi kandallót, a karoszéket, a házasuló ifjak és az ősz matrónák örök idilljét. Közben prédikáljon morált az író. Mossa meg a fejüket, szidja le őket, hogy pénzsóvárak, hidegek, pártivadászok. Ez kellemes és csiklandozó — vacsora után. Csak úgy ne tegyen, mint a szakállas és szőke író, aki addig mossa a fejüket, míg a keféje véres lesz. *Knoblauch* hangulatot és lanya morálprédikációt ad. Azaz hangulatot és erkölcsprédikációt hamisít, *en gros*. Lélektan és lélek nélkül. Az angolok pedig bomlanak érte. Ugy tekintenek rá, mint egy excentrikus táncosra, akinek a lábujjain rézcsongye-tyük vannak. Very, very eccentric...

II.

Lordok és ladyk, nézzetek ide. A színpadra kiszabadul egy faun. Nem tréfa. Egy igazi és hamisíthatlan faun, a mitológiából, apró szarvakkal és szőrös fülekkel, a végtelen harmatos mezők garabonciása, a kofák és a czigányok és a csavargók vigyorgó czimborája. Shelleyt, a panteista és ateista költőt személyesen ismerte. Állati ásitással és kunczogással ébred a holdfényes lombok közt. Frakkot és plasztront huznak rá s bevezetik az angol társaságba. Megmenti egy gavallér életét, aki a lóversenyen eljátszotta mindenét. A faunak testvére a versenyparipa, a csacsi, az egér, még a szobában döngő legyecské is, s minden állat biztos tippet mond neki. Hogy a személyazonosságát igazolja, keresztüllöveti magát egy revolvergolyóval. Aztán elkezd prédikálni. Három felvonáson keresztül ezt teszi. Prédikálja a természet imádását és a szabad szerelmet, a peczkes lordokat és a hideg ladyket pedig leitatja pezsgővel, megmámorosítja csókkal és szókkal s összeboronálja őket.

Kétségtelen, hogy ennek az alaknak őse Molnár Ferencz Ördög-e. A faun, akárcsak az ördög, szerelmi postás, rousseau-i prédikátor. Csakhogy a mi Molnár Ferenczünk nagyobb igényű közönségnek irt s írói eszközökkel operált, szellemesen és bátran. *Knoblauch* megirta azokat a banalitásokat is, amelyeket ő — a művész fölényes selejtező kezével — elvetett. Az angol drámát nem is tekintem angol irodalmi munkának. Inkább társadalmi eseménynek. Excentricitása és eredetisége az angol szellem excentricitása és eredetisége. Náluk mindenki úgy ír, ahogy akar. Nincsenek készszé meredt, görcsös formák, megcsontosodott frázisok, mint a francziáknál, akik csak egy nyelven írhatnak. Innen magyarázom, hogy a népszerű és tömegnek dolgozó írójukban, még *Knoblauch*ban is, van valami egyéni íz. *Bernstein*ben nincs. Az angol szellem szabad és meleg. A francia rab és hideg. Nem értem, miért él mégis mindnyájunkban a hazugság, hogy a francziák az eredetiek s az angolok dolgoznak halott patrónok, konzervatív és merev formák után.

III.

A faun előadását, amelyet *Sebestyén* Károly ötletes magyar nyelvén hallottunk, egy zseniális és fiatal aktor vitte diadalra. *Rajnai* Gábor, akiről ezuttal külön strófákat kell írnom. Évekkel ezelőtt hozták fel Kolozsvárról s egy szerencsétlen színházi politiká mint amorosót szerepeltette. Ma láttuk, hogy mit tud. *Virgoncz*, eleven, humoros és groteszk; elejétől végig fáradhatatlan és bravuros, fúrge mint az evet és ügyes mint a majom. Ha rendező vagyok, megmondom (megsugom) neki, hogy kissé gazdagabb legyen, helylyel-közzel változtassa a tónust, és ne rajongja végig a darabot, főleg ott ne, ahol a facon prédikál. Ezzel nemcsak magát fárasztotta el, de bennünket is. Különbben tele van elektromossággal és kedvvel. Alakítása a kissé fakó női együttes s *Paulay* Erzszi szomorú dilettántizmusa mellett úgy hatott, mint a tehetség és az élet. Rendkívüli találat. Egy ősi színész szunnyad benne, egy clown és egy ... faun.

K. D.

Uriasszony csakis Brázay-féle **Salus** pipereszappant használ!

Az arany kalitka. Vigjáték. Hárman írták. André de Lorde. Ez egy komoly rémdráma-mérnök. Funck-Brentano. Ez egy népszerű író-tudós. (Szeretik ezt a zsánert? Én nem.) Olyan-Flammarionja a történelemnek. És a harmadik... Marséle. Ez lesz a szerző. Nem ismerjük a nevét. Az ötlet a történészé, a dialógusok az ismeretlené, a humor, a humor a rémdráma-íróé a darabban. Az ötlet tehát egy kissé elkopott, a dialógusok döcögők és pikánsak, a humoron pedig sokszor sirni lehet. Ellenben a Vigszínház pazarul és csodálatos izléssel, a diszletek, a toaettek, a selymek és pánczélok egész színes zivatarával borította el ezt a szegény, sovány játékot.

ZENE.

A trubadur.

A trubadur mozdírdrama.

A képek czimei: Boszorkányégetés. A 'czigánynő' boszuja. Gyermekrablás. (Ezek mind előzmények.) Éjféli párbaj. A cigánykaraván. Meghúsult apáca-avatás, vagy szöktetés a kolostorból. A cigánynőt elfogják. Castellor ostroma. A sötét torony foglya. Manrico élte ára: Leonora szerelme. Manrico borzadalmas tűzhalála. A cigánynő titka: Entestvéred ölted meg! Gaumont & Comp. A történetet a tizenötödik században játszzák, Spanyolországban. A színhely: szűk toronyszoba, cigánytábor, klastromi keresztut... A világitást riadt fáklyafények szolgáltatják, olajmécsesek, a felhős hold és a máglya lángja. Az elbeszélésekhez a szél füttyöl kísérezését, az éjféli óraütés és a lélekharang közreműködésével. Az emberek vagy borzongva suttognak, vagy szenvedélyüktől tébolyodottan ordítanak bőszen, balkezük szíviükön, a jobban kard, amelyről vér csepeg. A dühöngés paroxizmusában valószínűtlenül magas hangokat énekelnek és tombolnak veszekedetten. A zeneszerző őrijong és a Puccini-zenétől enervált közönség kéjes borzongással élvezi, amint e vérmes zenei mészáros brutalizálja. Az enormis művészi potencia hóstette ez az opera. Wagner ezerkaru zenekarával sosem irt jelenetet, amely a szenvedély ősi erejében mérkőzhetnék a szerttéával. Óriásai és mitikus hősei finomkodó kulturlegények Luna és Manrico mellett.

A mozdírdrama és e rikitó kísérezene pompásan [össze]illenek.

Összefüggésüket először Hevesi Sándor ismerte fel.

Az operai rendező oeuvreje: láthatóvá tenni a zenét, megtestesíteni, összefüzni a szinpadot és az orkesztert. Siegfried kovácsolási jelenetének zenéje magyarázatot a színész mozgásában nyer. A Mesterdalosok harmadik felvonása: az elpáholt Beckmesser sántikálásában ölt testet a pantomimikus jelenet zenéjének ritmikája. A Walkürben a Wotung szólamának feltünése érthetetlen lenne, ha ugyanakkor nem világítaná meg a kard markolatát a kialvó parázs fénye. Tannhäuserben az esti csillag egyszerre ragyog ki az égen és a hegedükön. A szicziána hatása elmélyült, amikor Hevesi Sándor az uvertür közben szétvonta a függönyt és előttünk állott a hajnali szürkületben Turridü, ki Lola világos ablaka előtt énekel. A Bohémélet első felvonásában Mimi aléltnan roskad egy székre. Rodolfo friss vizet hoz, hogy felüditse. A partitúrában négy, látszólag

indokolatlan vonósakkord következik. Vigna utasítása szerint Rodolfo e pizzicato-akkordokra hinti a vizet Mimi arczába. A gesztus rávilágít e taktus értelmére. Az egész epizód talán tizenöt másodpercig tart mindössze, de felderít kétezer embert és má sem feledtük el.

Hevesi Sándor a Trubadurban a zene romantikáját kivette a szinpadra. A szinpad misztikus fényben ég. A diszletek, a kastély és a klastrom komor tömegei, a pineák bizarr szilüettjei döbbenetesekek. A szinpadi képet Bánffy Miklós tervezte. A szövegekönyv új fordítása Hevesi Sándortól való. Hevesi, tudjuk, költő. A fordítás, olvasva is, remek. Prozódiája mintaszerű. Énekelni élvezet. Ábrányi Emil, kit az előadás, zenei része illet, szordinót tett az orkeszterre, titkolta, leplezgette, amennyire lehetett, a trivialitásokat, szelidítette a bömbölő rézfuvókat és a szilaj hegedüket. A zene, sajnos, civilizáltabb külsőt nyert, szerepe, az új betanulásban, alárendeltebb.

A Trubadur reprise az új rezsim bemutatkozása. Két művész: Hevesi Sándor és gróf Bánffy Miklós debütált benne, fényes sikerrel.

Művészet.

Lilien. Zsidó és német. Fajtájának illetén kettős meghatározottsága belevág a művészetébe is és megadja rajzainak karakterét. Zsidó, a keleti fajta mély és forró gyermeke; régi tradícióknak, egy poézissel telített világ emlékének hordozója, és német, a legmodernebb, leggyorsabban haladó, legjózanabb nemzetnek polgára testben és — lélekben is. Nem összevaló ez a két fajta, sehogysem összevaló, és Lilien művészi sajátságai is megérezhető az a kettősség, amelyet a két különböző nemzeti jelleg ad meg nekik. A zsidó ember, mikor rajzolni megtanult, rávetette magát a bibliára, a legszebb, legérdemesebb, legszentebb kincsre, amely a zsidóságnak örököül jutott. Gyönyörű és mélységekkel teli feladat: a bibliát kihámozni, kicsiszolni a deformáltságából, amelyet hosszú századok, nyugati, derüesebb és nyugodtabb népek kiegészítő munkája, a fordítások önkéntelen és önmagukban véve jelentéktelen, de összességükben jelentős tévedései okoztak, és megjeleníteni a maga eredetiségében, a hozzátapadó faji artisztikum forró és misztikus szépségével. Gyönyörű feladat, amelyre szükség van, mert évszázadokon keresztül senki sem foglalkozott a zsidó művészettel, senki sem kísérelte meg, hogy az alkotó művészet erejével próbálja kifejezni egy nagymultu, történelmi nemzetnek faji sajátságait. A zsidók könyvei tele vannak a szemnek való szépségekkel, szinbeli és formabeli gyönyörűségekkel, amelyeknek megjelenítése a képzőművészet számára nagyszerű alkalom, ha akad valaki, akinek a vérebén vannak ezek a szépségek, aki érzi őket, s aki munkájába bele tudja önteni a füszeres, színes, tüzes faji sajátságok egész mélységét. Erre vállalkozott Lilien, s neki talán sikerült volna, ha nem lenne kissé tulságosan — német. Ha ezeknek a zsidó szépségeknek a jegyében indult volna el, ha nem lett volna először a Jugend rajzolója, és ha egész egyéniségének nem adott volna valami szelid, szöke, kékszemű, okos karaktert a germán kultúra. Így ezek az illusztrációk azt a benyomást teszik reánk, mintha egy idegen ember foglalkozott volna velük, valaki, aki érti és méltányolja, de már nem érzi őket. És ez itt a zavaró momentum, Lilien művészetéből már nem

CZIPŐK

Elsőrangú angol varrott férfi és női. Egységárak: K 16.50, 20.50

Zsuffa utóda **FÜREDI ÁDÁM** Budapest IV., Egyetem-utca 3. sz. (a hazai takarékpénztárral szemben)

Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Telefon 94-07.

buggyan ki vad, féktelen erővel a keleti temperamentum, a hegyeket rengető érzés, az a lendület, amely a választott nép önérzetének, elkeseredett és rajongó gondolatvilágának kifejezője, Lilien immár raffinált és nyugati ideáktól hályogos szemmel néz bele a zsidó nemzeti mult lángtengerébe. Előkelő és választékos művész marad így is, de nyugodt és európai, s a czedrusok illata nem kigyózik végig a vonalain. Nyugodt és illedelmes rajzok ezek, egy korrekt-és nagy tudású művész munkái. Inkább németek, mint zsidók. Önönmagukban véve érdemesek és értékesek, s csak akkor érezzük némi sajnálatot, ha Palesztinára gondolunk s arra a diszkrét szordinóra, amelylyel Berlin aszfaltja Palesztina tüzes, keleti pompáját letompította.

IRODALOM.

A francia forradalom.

Olyan nagy, irodalmilag annyiszor feldolgozott történelmi eseményről, mint amilyen a francia forradalom, nehéz dolog írni. Vajjon nehéz? Nehéz azért, mert már irtak róla Lamartine, Taine, Kropotkin, Carlyle, Blcs és annyi sokan mások? Ha ez így volna, akkor a Musset költeményei után nem volna szabad szerelmes verset, a Karenina Anna után regényt írni. De mivelhogy annak, aki tud, szabad verset és szabad regényt is írnia, szabad, sőt kell írni a francia forradalomról is, amely az ő nagyszerű eseményeivel még ma is él, irányítja a politikánkat, a lapjainkat, a törvénykönyveinket, az adórendszerünket, egész közéletünket, és amelyről érdemes magyar nyelvű munka még nem jelent meg eddig. Farkas Pál tehát jól tette, hogy a francia forradalomról két kötetet irt, annál is inkább, mert jó köteteket tudott róla írni.

Mi a Farkas Pál munkájának az erénye? Könnyű volna itt feleletként a nagy tudást, a tárgy iránt való szeretetet, a pontosságot, az átfogó, értelmes kompozíciót és a tudományos metódust mondani, könnyű volna, mert hisz mindez benne van a munkájában. Mi még sem ezeket a tulajdonságokat emeljük ki első sorban. Ezek szükséges primér tulajdonságok, és ha nem volnának benne Farkas Pál munkájában, nem is íránk róla. A mi szemünkben ennek az új történelmi munkának a főerénye az érdekesség. Érdekes, mint egy szép és jó regény, és éppen azért, mert irodalmian érdekes, lesz belőle jó, népszerű és — tudományos munka.

Farkas Pál munkájának két fajtája érdekessége is van. Az egyik a felfogásban, a másik az előadásban nyilvánul. Farkas Pálnak a francia forradalomról vallott és leszűrődött felfogása határozottan eredeti, szinte líraián szubjektív. Sokan — talán maga a szerző is — ezt gáncsnak fogják tekinteni, a mi szemünkben ez elismerés. Örülünk, hogy van egy magyar ember, író és tudós is, aki végre nem száz más könyv kompilációjaként ír egy történelmi munkát, hanem ír egy olyan könyvet, amelyről lehet vitatkozni, amely az embert elgondolkodásra készíti, amely polémiát vált ki. Sokaknak nem fog tetszeni Farkas Pálnak gyakran erősen konzervatív világnézete, a mélabu, amivel a vér-

tengerben aláhanyatló királyság sorsát idézi, a könyvekből és lelkesedésből font glória, amit a girondisták (minden idők történelmi alakjai között ezek voltak a legrokonszenvesebb színészek) feje köré von. Nem fog tetszeni a maliczia, amivel Égalité Fülöpnek, a harag, amivel Maratnak az alakját tárgyalja. De nekünk, bár igen sok helyen nem osztjuk Farkas Pál felfogását, éppen ez a szubjektivitás, felfogásának fiatalos bátorsága tetszik. Azt is érdekesnek tartjuk, hogy minduntalan a mai kor eseményeire tesz alluziót, ami elevenséget ad a könyvnek és érdekességet. Bizonyára lesznek, akik Farkas Pált azzal fogják vádolni, hogy nem olyan objektív, amint az a történetíróhoz illik. De erre a vádra Farkas Pál könnyen felelhet a történetírás legnagyobb mestereinek, egy Carlylenek, Macaulaynak, Tainenek az idézésével. E mesterek egyike sem volt objektív abban a mértékben, amint azt egy középiskolai tanártól megkívánjuk. És vajjon objektív-e a tanár? Az iskolai előadások fölött — zónák és korok szerint váltakozva — nem ott lebeg-e a magyar, vagy a francia hazafiság, a köztársasági, vagy a dinasztikus eszme, a szabadelvűség, vagy a valláserkölciség. A nagy, nemes elfogultság nem bűn és az életből kirúthatatlan. Teljes tárgyilagosság csak a sirban van, és fiatal írók jól teszik, ha könyveiket nem a kripták számára írják.

A munka másik eredetisége az előadásnak határozottan novellisztikus, belletrisztikus hangja. Voltairenek Párisba való megérkezése valóságos kis történelmi beszély, ott ahol Farkas Pál az ancien régime-nek Franklin és az amerikai republikánusok iránti szeretetéről beszél, szinte érezzük ennek a különös világnak, a haldokló rokokónak parfümjét, a nemzetgyűlés megnyitása is olyan, mint egy nagy novellisztikus tableau. Ahol pedig Camille Desmoulinst, a népszónokot mint szerelmes ifjút mutatja be, határozottan gyengéd, szinte lágy lesz az egyébként véres és riasztó masszákkal dolgozó munka. Finom romantikával teli kép a Blandriai ezred lakomájáról szóló fejezet. A második kötet a terreur korszakát írja le és a királyi család kivégzése, valamint Marat, Danton és Robespierre halála szép alkalmat nyújtottak Farkas Pálnak arra, hogy munkáját szinte regényfejezetekre oszssa fel. És szép, regényes akkord az utolsó fejezet is: Vendémaire 13-ika, a kemény Bonaparte generális a forradalom romjain.

Farkas Pál könyve nagyon olvasmányos. Bár nagy tudással, sok tanulás után készült, a szerző megkimélt minket attól, hogy lássuk a külső állványokat, amik a házat körülvették, amíg az épült. Semmi lábjegyzet, hivatkozás, utalás és bibliográfia. A két kötetből nem azt tudjuk meg, amit Farkas Pál tud a francia forradalomról, hanem azt, amit a történelem e legfontosabb drámájáról nekünk kell tudnunk.

(L.)

Prizma. (Rédey Tivadar versei.) Azok közül a poéták közül való, akik sohasem lesznek népszerűek. Kevesen fogják megtanulni a nevét, de akik megtanulják, az az intim és disztिंगvált társaság lesz, amelyiknek egy igazi poéta a legjobban örülhet. Sokkal igazabb a verseit életre szólító melancholia, resignált sóhajai mögött sokkal közvetlenebbül érzik a csendes tragédiák elsirt könyvének forrósága, mint ahogy az olcsó szentimentalizmus kedvelői szeretik. A smokkok csak a művészt fogják

JORICIN

igen kellemes ízű, biztos hatású, enyhe hashajtó! Nagy üveg 1 korona, kis üveg 60 fillér, 6 koronán felül franco küldenek a készítő: Basch és Szamosy gyógyszerészek, Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 25/B. szám.

Alkalmi ékszer-
áruk kaphatók:

SCHÖN GÉZA *** Ideiglenes helyiségében ***
Budapest, Egyetem-u. 11. sz.

látni benne, aki halvány pasztelszinekből hangolja össze képét, vagy egy Gounod-kóta mankójára rajzolja ki japán-hajlásu vonalaival a futamok hajszaifinom czik-czakkját s a basszus komor tussfoltjait. Pedig Rédey Tivadar legelsősorban költő és ezért nem is fontos reá nézve egyik párt becses pártfogása sem. A *Hét* olvasói bizonyára emlékeznek még azokra a halk, szinte szemérmes versekre, amik ennek a szimpátiikus és izléses poétának talentumáról a legilletékesebben tanuskodnak. Most kötetbe gyűjtve, úgy hallgatjuk, mint egy nyári ábránd messi gordonkaszóját, ami a férfias, meleg bugással csendül fel az október csendjében. Ősz van, a tavaszi hazugságoknak vége, a gyümölcsöt megméri, — ő mindezt bizonyosan tudjuk már — és mégis olyan nehéz ebbe belenyugodni. Az elmúlt ifjuság könyvében talált hervadt verbénára ráesik egy könyccsepp — »Fáj válni mégis a kék Romantikától« — és most egy kicsit csalódottan ismerjük be, hogy minden küzködés, bánat és nevetés csak azért volt, hogy egyszer emlékeink legyenek.

*De ez a állam él még meghalkulva, de tisztán,
Bár benne soha többé nem találkozunk már mi —
Ó titkolt lányszerelmek meleg melódiái!
... A kis hugaid nézem, — sok kurta szoknyás kis lány...
S mind tanul zongorázni...*

Ez a kiábrándultság fanyar és bölcs vallomása, amin keresztül azonban átlüktet a poeta álmokat rejtegető szívének semmiről le nem mondó remegése. A kötet három legszebb versének ide írjuk a címét: Igy, egyedül... Lovas-portrait... Vádas estén... Ezekről a versekről nem lehet többet mondani: el kell olvasni őket.

Berczik Árpád színművei. Berczik Árpád hetvenedik születésnapjának megünneplésére a Franklin-társulat közrebocsátotta a magyar színpad e régi, érdemes munkásának összegyűjtött színműveit. Ötvenesztendősi írói munkásság gazdag termésének legjavát foglalja magában ez az ötven színdarabot tartalmazó ötkötetes gyűjtemény, mely közli az írónak ifjúkori színpadi kísérleteit s eddig kiadatlan darabjait is. A gyűjtemény emlékkiadásul készült s csak csekély példányszámban kerül könyvtári forgalomba.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Feltűnő haladást mutat az utóbbi időben a cipőszakma, ugyannyira, hogy igazán bámulatba ejti az embert, ha megtekinti Zsuffa utóda, Füredi Ádám Egyetem-utca 3. szám alatti cipőüzletének kirakatait, hogy milyen elsőrendű, messés kivitelű cipők vannak kiállítva. Bámulatos olcsó, 16:50 és 20:50 korona egységes szabott árak mellett.

A hölgyközönségnek figyelmébe ajánljuk, hogy mielőtt vásárlásaikat megtennék, látogassanak el *Szenczer* kész női ruhaáruháza- és divatszalonjába, Király-utca 51. szám alatt, mert az ott előmutatott darabok megtekintése után vehetik csak észre, hogy úgy izlés, mint kivitel és ár tekintetében e cég minden versenyen felül áll.

Mindinkább közeledünk a karácsonyhoz, mikor minden hölgy valamilyen kézimunkával lepi meg övéit. A kézimunkák beszerzése azonban sokoldalúságunknál fogva igen fáradságos és ezért a legcélszerűbb a 60 év óta fennálló **Wald Gyula** céghez Budapest, VII., Király-u. 21. sz. fordulni, hol megtaláljuk az e téren alkotott összes újdonságokat és hol az üzlet jó hírnevéhez méltóan lesz kiszolgálva. A cég a 280 oldalas nagy képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küldi vidékre.

A Rex-cipők kitűnő formájuk és igen kellemes külsejük által az egész országban tért hódítottak, úgy hogy aki kényelmesen akar járni s a csinos lábbelire sokat ad, csakis Rex-cipőt visel ma. Kaphatók 12 korona 50 fillér és 16 korona 50 fillér egységárban **Deutsch Antal** cégnél Budapest, IV., Kecskeméti-utca 19.

Sok pénzt takarít meg egy éven át, ha cipőjét »Berson« gummisarokkal látja el, mert a »Berson«-sarok tudvalevőleg tartósabb a bőrnél is. Utánzatok miatt ügyeljen vásárlásnál a »Berson« szójegyre.

Szépítőszert Bőrcápoló

ártalmatlan és rendkívül hatásos

„EGO” szénsavas pipereborax 30 fillér és	K	1.—
„EGO” szénsavas pipere-boraxszappan	K	1.—
„EGO” szénsavas pipere-boraxkrém	K	1.50
„EGO” szénsavas pipere-boraxpuder	K	3.—

Mindenütt kapható! Ügyeljen a védjegyre!

Főraktár: KISS LÁSZLÓ drogériája
Budapest, VIII. kerület, Baross-utca 81. szám.

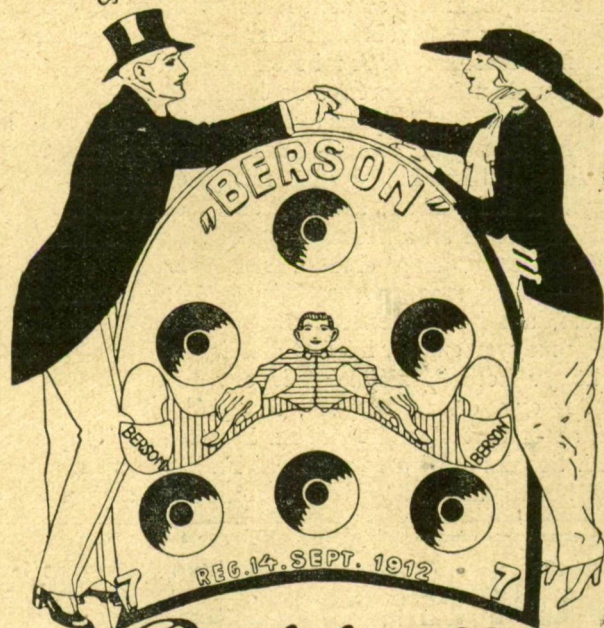
Az otthoni kényelem, a czicza dorombol a szobában!

Az otthonnak kényelmét legjobban a nyirkos, esős őszi és téli napokon tudjuk megbecsülni. Mi teszi ilyenkor kellemesebbé az otthonlétet, mint egy csésze tea? Természetesen a teának tiszta és zamatos ízűnek kell lennie. Ilyen minőségű teát vásárolhatunk

MEINL GYULA kávébehozatali rt.-nál.

Pehelykönnyű
elegáns.

Tartósabb
mint bőr.

„Berson”
gummisarok
előnyeiről
mindenki meg van győződve